

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Elity Komunistické strany Československa na stránkách
Rudého práva v 50. letech 20. století

Vypracoval: Bc. Petr Stehlík

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 4. 2015

.....
podpis

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce panu PhDr. et PaedDr. Marku Šmídovi, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení, Mgr. Evě Nejedlé za pomoc při překládání do anglického jazyka. Mé poděkování patří také panu plk. Ing. Kamilu Stehlíkovi a celé mé rodině, která mne při studiu podporovala.

Bibliografická identifikace

Název diplomové práce: Elity komunistické strany Československa na stránkách Rudého práva v 50. letech 20. století

Pracoviště: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd

Autor: Bc. Petr Stehlík

Studijní obor: zeměpis, výchova k občanství

Vedoucí diplomové práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph. D.

Rok obhajoby: 2015

Anotace

Předkládaná diplomová práce se zabývá podrobnou analýzou deníku Rudé právo v letech 1951 -1960. Podrobné zaměření je věnováno čelním představitelům komunistické strany a jejich vlivu na poměry v tehdejší Československu 50. let, stejně tak i významným událostem v daném období. Práce bude spočívat v porovnání skutečnosti a zkrácených faktů okolo osobností a událostí tehdejší doby, jak je prezentovalo Rudé právo jakožto propagandistický deník Komunistické strany. Hlavním cílem je, aby si čtenář uvědomil nestrannost Rudého práva, které hrálo dominantní roli na tehdejší mediální scéně a značně ovlivňovalo širokou veřejnost, která neměla možnost porovnat informace s jiným zpravodajstvím.

Zároveň je důležité, aby čtenář pochopil, jakou moc již tehdy média měla, kdy Rudé právo dokázalo významně podpořit kult osobnosti především kolem Klementa Gottwalda a J. V. Stalina, kdy běžný čtenář neměl možnost získat jiné informace, než jaké chtělo vedení komunistického Československa. Vedle již zmiňovaných kultů osobnosti se práce bude zabývat propagandou komunismu, Sovětského svazu a antiamerikanismem, který byl propagován především mezi lety 1950 - 1953 v téměř každém čísle deníku. Po přečtení práce by měl čtenář chápat obsah Rudého práva a jeho význam.

Měl by pochopit, že hlavním cílem bylo vzbudit u občanů Československa domněnku, že „Západní svět“ a to především Spojené státy americké je nepřítelem, který chce ovládat celý svět a jeho představitelé jsou agresori a nepřátelé míru. Sovětský svaz a jeho představitelé pak měli být ochranou tzv. válečnými štváči z USA. Při tehdejší neinformovanosti bylo velmi těžké, aby průměrný pracující československý čtenář poznal, že skutečnost byla zcela opačná.

Klíčová slova

Rudé právo, článek, socialismus, Československo, redakce, stránka, komunismus, Sovětský svaz, nadpis, kapitalismus, Spojené státy, J. V. Stalin, Klement Gottwald, propaganda

Annotation

This diploma thesis deals with a detailed analysis of the daily Rudé právo in 1951 – 1960. It is focused in detail on leading representatives of the Communist Party and their impact on the situation in the former Czechoslovakia in '50s, as well as on significant events in this period. The work will consist in comparing the real facts and distorted facts about personalities and events of that time as they were presented by Rudé právo as the propaganda newspaper of the Communist Party. The main aim of the thesis is to make a reader aware of the impartiality of Rudé právo which played a dominant role in the former media scene and greatly influenced the general public who did not have the opportunity to compare information with other news.

It is important as well to the reader understand how powerful the media had already been that time, when Rudé právo was able to significantly support a cult of personality mainly around Klement Gottwald and J. V. Stalin, when a reader had no opportunity to gain any information than what the governance of communist Czechoslovakia wanted to. Besides the already mentioned cults of personalities the work will deal with propaganda of communism, the Soviet Union and the anti-Americanism which was propagated mainly between 1950 – 1953 in almost every issue of the newspaper. After reading this thesis, the reader should understand the content of Rudé právo and its importance.

He should realize that the main aim was to arouse belief of the citizens of Czechoslovakia that „Western world“, especially the United States, is an enemy that wants to control the whole world and that its leaders are the aggressors and the enemies of peace. The Soviet Union and its leaders should then be the protection against so-called warmongers from the USA. Due to then lack of information it was very difficult for an average working Czechoslovak reader to know that the reality was quite the opposite.

Key Words

Rudé právo, article, socialism, Czechoslovakia, editorial staff, page, communism, The Soviet Union, titel, capitalism, United States, J. V. Stalin, Klement Gottwald, propaganda

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cíle práce.....	9
3. Historie Rudého práva.....	10
3.1. Vzestup elit komunistické strany v Československu.....	12
3.2. Rudé právo počátkem 50. let.....	13
3.3. Politický pohled na počátek Korejské války.....	14
3.4. 50. léta období strachu a politického teroru v Československu.....	15
4. Politické elity v letech 1951- 1953.....	17
4.1. Kontextualizace komunistického teroru v Československu.....	21
4.2. Úmrtí J. V. Stalina na stránkách Rudého práva.....	22
4.3. Úmrtí Klementa Gottwalda na stránkách Rudého práva.....	24
5. Mírné uvolnění politického napětí a postupný odklon od kultu osobnosti 1953 -1957.....	27
5.1. Období poklidného budování socialismu.....	30
5.2. Pohled na korejskou válku před a po smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda.....	36
5.3. Propaganda a antiamerikanismus jako politický program čelních představitelů Československa a hlavní téma Rudého práva.....	39
5.4. Naděje na příměří v Koreji.....	41
5.5. Příměří v Koreji.....	50
5.6. Zvýšení mezinárodního napětí v podání elit KSČ.....	51
5.7. Eskalace napětí a jaderný arzenál na stránkách Rudého práva.....	62
5.8. Úmrtí Antonína Zápotockého.....	68
6. Elity komunistické strany za prezidenta Antonína Novotného v letech 1957 – 1960.....	69
7. Závěr.....	72
8. Seznam literatury.....	73
9. Periodika.....	75
10. Internetové zdroje.....	76
11. Seznam příloh.....	76
12. Přílohy.....	77

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat osobnostmi Komunistické strany Československa a také tím, jak je, prezentoval deník Rudé právo. Zaměřím se především na čelní představitele Československa v letech 1951 – 1960, kde budu analyzovat a porovnávat postoje, myšlení a činy našich tehdejších představitelů z faktického a nezaujatého pohledu podle tehdejších i současných pramenů a tím, jaké informace přinášelo Rudé právo. Cílem práce pak bude analýza informací, které Rudé právo přinášelo a s jakou zbožností podporovalo kult osobnosti, především pak osobnost Klementa Gottwalda a Josifa V. Stalina. Protipólem pak byla silná až nenávistná agitace proti Spojeným státům americkým a jejich představitelům.

K volbě tématu mě vedla ta skutečnost, že se problematikou období mezi léty 1948 až 1989 dlouhodobě zabývám, především pak politickými dějinami 50. let. Právě v 50. letech byla komunistická ideologie v Rudém právu hlavní myšlenkou, kdy byla většina zpráv zkreslována, vytrhávána z kontextu či úplně změněna. Jednalo se především o zprávy z politiky, hospodářství či válečných konfliktů, kdy Spojené státy americké byly vyobrazovány jako hlavní agresor například v Korejské válce a válce ve Vietnamu. Naproti tomu byl Svaz sovětských socialistických republik prezentován jako mocný spojenec, který má Československo před agresí Spojených států amerických chránit. Rudé právo nebylo v průběhu let 1948–1989 svým obsahem neměnné, forma záležela na konkrétní politické situaci. Jako příklad mohu uvést z 23. a 24. listopadu roku 1963, kdy byl spáchán atentát na Johna Fitzgeralda Kennedyho. Prezident J. F. Kennedy byl v Rudém právu popisován nebyvale pozitivně, což je první kladná zmínka o čelním představiteli Spojených států amerických na stránkách deníku. K mému překvapení nejen že Rudé právo věnovalo značnou pozornost pozadí atentátu, ale i články jsou velmi seriózní bez nádechu „protiamerického“ smýšlení. Hlavním cílem předkládané práce bude analyzovat proměny osobností Komunistické strany v Rudém právu v 50. letech 20. století.

1. Cíle práce

Při tvorbě této práce jsem stanovil čtyři hlavní cíle. Prvním je seznámit čtenáře s obsahem Rudého práva 50. let se zaměřením na elity komunistické strany, jak jej v mediální konzumaci dostávali čtenáři v daném období. Druhým cílem je ukázat nakolik se rozchází obsah Rudého práva s historickými fakty. Třetím cílem je aby čtenář pochopil, z jakých důvodů se obsahy rozcházejí se skutečností. Čtvrtým a posledním cílem je, aby si čtenář uvědomil, že redakce a cenzori Rudého práva měli velmi detailně promyšlený nejen ideologický obsah článků, ale i jejich skladbu, kdy články v jedné rubrice spolu nijak nesouvisely. *(např. rozsáhlý článek k narozeninám Klementa Gottwalda a následně tři menší články o agresivitě USA v Koreji a válečnému štváči Harry Trumanovi).*

Cílem je chápat, že toto chaotické uspořádání informací bylo pečlivě promyšleno tak, aby každý, kdo otevřel stránky Rudého práva, se dočetl v článcích například, že „Pracující lid světa oslavuje narozeniny milovaného Klementa Gottwalda“ a poté následně článek o tom, že „Pracující lid světa odsuzuje agresi USA a Trumanovu politiku“. Šlo tedy o kontrast.

2. Historie Rudého práva

Deník Rudé právo byl založen roku 1920, kdy se názorově a myšlenkově rozešli komunisté a sociální demokraté, když majitel socialistických novin Antonín Němec odmítal publikovat názory příznivců přesvědčeného marxisty a pozdějšího spoluzakladatele Komunistické strany Československa Bohumíra Šmerala. Dalo by se říci, že B. Šmeral byl první onou elitou Komunistické strany Československa, která se objevovala na stránkách Rudého práva. První číslo vyšlo v úterý 21. září 1920, které bylo víceméně informativní. Na titulní stránce informují o možnosti předplatného a vysvětlují čtenářům kroky, proč se oddělili od Práva lidu.

Rudé právo nebylo a stejně tak Komunistická strana Československa zprvu nijak agresivně zaměřeno proti Prvorepublikovým hodnotám, jen prosazovali lepší pracovní a platové podmínky pro běžné občany, především pro dělníky. V prvních letech své existence měla strana několik významných členů z kulturního života, mezi které patřil Jiří Wolker, Stanislav Kostka Neumann, Jaroslav Seifert, Marie Majerová či Ivan Olbracht. Orientace na Sovětský svaz přicházela až později, když postupně „stalinizovala“ stranu skupina kolem Klementa Gottwalda zvaná „Karlínští kluci“ (název je podle sídla sekretariátu KSČ v Praze–Karlíně, kde Klement Gottwald pracoval), ke které patřili také Rudolf Slánský, Václav Kopecký, Jan Šverma či Jaromír Dolanský. Plně stalinizovat Komunistickou stranu se podařilo Klementu Gottwaldovi a jeho skupině po V. sjezdu KSČ ve dnech 18. – 23. února 1929. Od tohoto vedení se většina umělců distancovala.

Nové vedení Komunistické strany Československa a následná „stalinizace“, měly vliv na podobu Rudého práva v následujících desetiletích. Stalinistická propaganda se naplno objevila po 25. únoru 1948, kdy se k moci dostala vláda obsazená převážně z členů Komunistické strany Československa. Články, které čtenáři mohli po únoru 1948 číst, lze rozdělit do 5 typů:

- 1) **Vnitřní záležitosti ČSR** – většinou opis různých blahopřání a kondolencí, které rozesílali nejvyšší představitelé Československa při příležitosti oslav či úmrtí, většinou taktéž pokud se jednalo o představitele socialistického státu či veřejně známé osobnosti spřízněnou s Komunistickou stranou nebo vyjádření stranických funkcionářů k různým příležitostem.

2) **Hospodářství** – často nespolehlivé statistické informace ze zemědělské a průmyslové produkce. V mnoha případech se objevovaly příspěvky údajných nejproduktivnějších dělníků z průmyslových podniků či zemědělských družstev. Pro veřejnost se jednalo o nedůležité informace. Za podstatné považují například, jaké množství tun vytěží za rok Sokolovská uhelná, aby měla veřejnost představu, jaký podíl v procentech má na celkové produkci hnědého uhlí v České republice. Naproti tomu je v kontextu celostátního média, kolik tun vytěžil horník Jan Novák.

Taková zpráva je významná v rámci podniku, kde může brát nejvýkonnější zaměstnanec různé benefity či prémie, ale pro širší veřejnost je pracovní výkon Jana Nováka nepodstatný. V období totality bylo v médiích hornické řemeslo velmi propagováno, horníci měli dokonce své vlastní uniformy, každoroční audience u prezidenta a měli mnoho výhod, jako bylo rychlé získání bytu, dostupnost nedostatkového zboží a především dvou a půl násobek průměrného platu (v roce 1988 činil plat horníků 7200 Kč). Zprávy v podobném duchu se objevovaly téměř denně.

3) **Ze zahraničí** – zahraniční rubrika se dá rozdělit na dva protipóly, jedním jsou zprávy ze zemí Východního bloku s dominantním postavením Sovětského svazu, ze kterého nechyběly zprávy v žádném výtisku. Je samozřejmé, že toto bylo dáno vazbami Československa na Sovětský svaz, nicméně je třeba si uvědomit, že se jednalo o největší stát na světě podle rozlohy (22 402 220 km²), kde každodenní dění stojí za pozornost všem světovým médiím, vždyť i v současnosti jsou zprávy z Ruské federace či Spojených států amerických součástí našeho každodenního života. Je třeba si ale uvědomit, že obsah článků ze Sovětského byl vždy pozitivní povahy a pokud se psalo o nějakém vysokém sovětském představiteli, bylo jeho jméno a činy skloňováno se „zbožnou“ úctou. Protipólem československého vzoru byly Spojené státy americké, které byly označovány za imperialistické válečné „štváče“ a vykořisťovatele celého Světa. Lze říct, že v negativním světle nebyly popisovány jen Spojené státy americké, ale i další země patřící do NATO.

4) **Sportovní zpravodajství** – které se většinou obešlo bez politických podtextů. Nicméně jednalo se především o zprávy z domácích sportovních soutěží a mezinárodních akcí. Zpravodajství například z National Hockey League bychom v Rudém právu hledali marně, přestože byl lední hokej v Československu vždy velmi populární.

2.1. Vzestup elit komunistické strany v Československu

Domnívám se, že aby čtenář správně porozuměl následné analýze Rudého práva v daném období, je nezbytné stručně popsat politickou situaci a její čelní představitele v padesátých letech Československa.

Po abdikaci Edvarda Beneše se dne 14. června 1948 stal prezidentem Československé republiky Klement Gottwald, který byl v prezidentském úřadu až do své smrti 14. března 1953. Toto období je označováno jako „éra“ nejtvrďšího stalinismu, kdy probíhaly vykonstruované politické procesy řízené ze Sovětského svazu. Těmito procesy se Josif Vissarionovič Stalin snažil vzbuzením strachu vynutit od Československa absolutní poslušnost. Klement Gottwald byl do určité míry také obětí, kdy ze strachu plnil všechna nařízení, která mu byla z Kremlu doručena. Z prezidenta K. Gottwalda se během let kdy byl v úřadu, stala troska. Byl závislý na alkoholu, trpěl pokročilým stádiem syfilidy a byl silně paranoidní. V každém viděl špióna z KGB nebo trpěl utkvělou představou, že je odposloucháván.¹

Tyto okolnosti se odrážely v domácí politice, kdy bylo mnoho nevinných občanů odsouzeno k mnohaletému vězení, pracovním táborem či trestu smrti, jako byla Milada Horáková, Závaš Kalandra, Heliodor Píka či později čelní představitelé Komunistické strany, generální tajemník KSČ Rudolf Slánský, ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis, náměstek ministra zahraničního obchodu Rudolf Margolis či náměstek ministra národní obrany Bedřich Recin. V těchto procesech hráli významnou roli prokurátoři Karel Vaš a Josef Urválek, kteří nikdy nenesli za své zločiny odpovědnost. Karel Vaš zemřel 8. prosince 2012 ve věku devadesáti šesti let, Josef Urválek spáchal v roce 1979 sebevraždu. Celkem bylo mezi lety 1948–1953 k trestu smrti odsouzeno 230 osob z toho 180 rozsudků bylo vykonáno, většinou za údajnou špionáž, velezradu či jinou protistátní činnost. J. V. Stalin se tímto terorem snažil předejít, aby se Československo nevymanilo po vzoru Titovy Jugoslávie ze sovětského vlivu. Toto období strachu a nejistoty se zmírnilo, až když dne 5. března 1953 zemřel J. V. Stalin a následně 14. března téhož roku i K. Gottwald. Do čela Sovětského svazu nastoupil Nikita Sergejevič Chruščov a prezidentem Československa se stal Antonín Zápotocký.

Výklady skutečností se v průběhu let v Rudém právu měnily, především podle míry politického napětí. Obecně bych rozdělil podobu Rudého práva do sedmi časových úseků: Předválečná 1920–1939, poválečná 1945–1948, období „kultu osobnosti“, 1948–1953, doba

¹ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 111.

politického uvolňování 1953–1968 (od smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda po vpád vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR), období normalizace 1968–1985 (od vpádu vojsk po nástup M. S. Gorbačova), období „klinické smrti socialismu“ 1985–1989 (od vymezení z vlivu SSSR a postupnou neschopnost čelních představitelů udržet totalitní režim).

2.2. Rudé právo počátkem 50. let

Abychom se mohli podrobně zaměřit na analyzování Rudého práva v období, na něž se vztahuje hlavní část této práce, považuji za důležité shrnout v několika řádkách jeho podobu od počátku 50. let, kdy započaly médii velmi komentované události. Především pak Korejská válka a politické monstrprocesy se skupinou kolem Milady Horákové.

Deník Rudé právo, na který se dnes nahlíží jako na „deník Komunistické strany“. Měl především v 50. letech hlavní úlohu v propagandě komunismu vzbuzení obdivu a úcty k Sovětskému svazu a naopak strachu nenávisti vůči západním demokraciím, především pak proti Spojeným státům americkým. V dnešní době, kdy jsme ze všech stran obklopeni nezávislými médii v podobě rozhlasu, televize, tisku a internetu, nám může připadat absurdní, že obsah Rudého práva byl brán vážně. Je však nutné si uvědomit, že pokud je v nějakém státu tvrdá cenzura médií a dominantní postavení mají media, která ve zpravodajství prezentují pouze to, co schválí „politický cenzor“ a přihlédneme-li ke skutečnosti, že počátkem padesátých let mimo tisk a rozhlas žádná média dostupná nebyla, neměli ani běžní občané možnost čerpat informace z více mediálních zdrojů a tedy si kriticky udělat vlastní názor.

Z těchto důvodů by nebylo spravedlivé odsuzovat tehdejší čtenáře za to, že brali dnes absurdní a úsměvné články jako skutečnost. Zprávy ze zemí východního bloku, především pak ze Sovětského svazu byly podrobné s takřka denní periodou okázalé až chvalo zpěvné, či byl tvořen kult osobnosti. Naopak zprávy ze Spojených států byly útržkovité, vytržené z kontextu a nevěrohodné. Velmi zajímavý kontrast můžeme vidět například ve výtisku Rudého práva z 1. dubna 1950, kdy je polovina stránky článku jen o Sovětském zemědělství a naši povinnosti k sovětské společnosti (podle článku má Československo dluh vůči Sovětskému svazu za instruktáž od sovětských dělnických mistrů, kteří plní normu na 160 % - 170 %) a následně je skromný, ale štvavý článek o rasistické a imperialistické společnosti ve Spojených státech amerických, kdy proti kapitalistickému zřízení vystoupil v New Yorku afroamerický zpěvák Paul Robeson. Při tomto koncertě mělo být ze strany newyorské policie brutálně

zakročeno proti čtyřem tisícům návštěvníků.² Článek končí větou: „V závěru koncertu vyzval posluchače k rozvinutí mohutného lidového boje proti reakčním silám ve Spojených státech, které se pokoušejí nastolit v USA fašistický řád.“³

Podobné zprávy jsou v Rudém právu velmi častým jevem, což bylo cílem redakce, na kterou přísně dohlížel politický pracovník.

2.3. Politický pohled na počátek Korejské války

Prioritou těchto článků bylo vždy postavit Spojené státy americké do co nejhoršího světla a Sovětský svaz do role ochránce. Dnes působí velmi groteskně článek na titulní stránce ze 17. července 1950, kde je vedle propagandistických článků proti Spojeným státům americkým, kdy jsou ze strany Rudého práva obviňovány z válečných zločinů v Korejské válce, velmi úsměvný článek o boji s „americkým broukem“ – mandelinkou bramborovou. Přemnožení mandelinky bramborové bylo v Československu a Německé demokratické republice vysvětlováno jako zločinný akt amerických imperialistů, kteří se snaží sabotovat zemědělství v socialistických zemích a tím vyhladovět pracující lid. Taktéž se uvádějí přesná čísla kolik kusů mandelinek, larev a vajíček bylo nalezeno. Podle autora článku, který není podepsán, si však díky pomoci Sovětského svazu v podobě dodání chemických prostředků s touto sabotáží pracující lid poradí.⁴

Jak je výše uvedeno, vedle problematiky amerického brouka je v tomto výtisku také uvedena tvrdá propaganda proti Spojeným státům americkým a jejich angažovanosti v Korejské válce. Válce, která byla vyvolána vpádem severokorejské armády na území Jižní Korei dne 25. června 1950 s cílem sjednotit rozdělený Korejský poloostrov pod vládu Korejské lidově demokratické republiky. Její anexe byla materiálně podporována Svazem sovětských socialistických republik po zdravotní stránce zemí „východního bloku“ včetně Československé republiky.⁵

Jednotky Korejské lidově demokratické republiky postupovaly v počátcích války velmi lehce a úspěšně. V září 1950 se zastavily před přístavním městem Pusan na jihovýchodě poloostrova. Tato kritická situace přiměla budoucího hlavního spojence Korejské republiky Spojené státy americké k jejímu urychlenému řešení. Na příkaz prezidenta Spojených států

² RUDÉ PRÁVO, 1. 4. 1950.

³ Tamtéž.

⁴ RUDÉ PRÁVO, 17. Července 1950.

⁵ FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s. Brno 2005, str. 16.

amerických Harryho S. Trumana (1884 – 1972) se u města Ichon v září 1950 pod velením generála Douglase MacArthura (1880 – 1964) vylodily jednotky Ozbrojených sil Spojených států amerických, kterým se podařilo odrazit severokorejské jednotky k hranicím na 38. Rovnoběžce.⁶

Informace o tomto válečném konfliktu patřily k největším mystifikacím deníku s dominantním postavením v tehdejší Československu. Lidé v Československu se tak mohli 27. června 1950 dočíst o „ozbrojeném útoku americké loutkové vlády na Korejskou lidovou republiku“. Článek s nadpisem „Americká loutková vláda v Jižní Koreji zahájila ozbrojený útok proti Korejské lidové republice“. Článek podepsaný pouze TASS (Tisková agentura Sovětského svazu) se odvolává na Fenjanský rozhlas z vysílání 25. června 1950.⁷

Ve článku se události ze dne 25. června popisují zcela protichůdně. Na stejné stránce výtisku označuje Karel Winter správně ve svém článku situaci jako „Zločinný útok proti míru“, ale bohužel již nepřesně udává viníka konfliktu, tak i světovou stranu, na kterou byl útok směřován. V článku obviňuje „loutkovou vládu“ Li Syn Mana z napadení Korejské lidově demokratické republiky na popud Spojených států amerických. Článek nastiňuje poměry v obou zemích na Korejském poloostrově, kdy zcela zkrsluje fakta ohledně vyspělosti obou zemí. Zaměřuje se především na vzdělanost a potenciál ohledně možností vzdělání a životní úrovně.

Jako jednu z příčin anexe uvádí zášť ze strany Korejské republiky a Spojených států amerických na vyšší životní úroveň a vyspělost Korejské lidově demokratické republiky, která masivně vzrůstá díky socialistickému zřízení a vzhlížení k Sovětskému svazu. Velmi nápadné se může zdát, že informace v obou článcích jsou v podstatě přesným opakem skutečnosti. Dnešnímu čtenáři se nabízí myšlenka, že v rámci propagandy komunistické ideologie se v médiích podávala reálná fakta, ale se záměnou stran, tedy důvody útoku Korejské lidově demokratické republiky se připsaly Korejské republice a zaměnil se napadající s napadeným.⁸

2.4. 50. léta období strachu a politického teroru v Československu

Počátek 50. let je neodmyslitelně spojen s politickým monstrprocesem a justičními vraždami. Cílem následujících řádků není detailně popisovat okolnosti ohledně procesu kolem

⁶ Tamtéž.

⁷ Fenjan – dřívější český název pro Pchjongjang.

⁸ RUDÉ PRÁVO, 27. 7.1950.

Milady Horákové, Závěše Kalandry či Františky Zemínové, nýbrž nastínit do jaké míry se lišila historická fakta a prezentace procesů a odsouzených osob tehdejšími „dvorními deníky“ Komunistické strany – Rudým právem.

Úvodem je nutné podotknout, že z dnešního pohledu je jen těžko pochopitelné, jak snadnou obětí se člověk mohl stát, kdy soud znamenal téměř jisté odsouzení. Nebylo ojedinělé, že tresty byly stanoveny předem podle instrukcí ze Sovětského svazu. Ostatně složení soudního senátu bylo rovněž vybíráno sovětskými poradci.

V procesu se skupinou kolem Milady Horákové byl JUDr. Karel Trudák – předseda senátu. JUDr. Josef Urválek – prokurátor, Pplk. JUDr. Juraj Vieska, JUDr. Jiří Kepák a dělničtí prokurátoři Ludmila Brožová – Polednová a Antonín Havelka. Především postava Josefa Urválka je dnes synonymem procesů 50. let. Jeho plamenné řeči coby prokurátora i dnes nahánějí husí kůži. Celkový dojem, kterým Josef Urválek působí, umocňují gesta, styl projevu a fyzická podoba s ministrem propagandy Nacistického Německa Josepha Goebbelse.

Dnes se nabízí otázka, co vedlo českobudějovického rodáka, který studoval práva za první republiky, k jeho fanatickým projevům, ve kterých často u soudu žádal trest nejvyšší. Již se nedovíme, zda to bylo přesvědčení o správnosti svého jednání nebo strach, aby se sám nestal obětí pro výstrahu nebo jen kariérismus? Obávaný prokurátor spáchal ve svých šedesáti devíti letech sebevraždu a nikdy nebyl za své zločiny souzen a potrestán.

Pokud jde o roli Rudého práva v politických procesech, šlo propagandu, která měla před čtenáři očernit obžalované natolik, aby si sami přáli jejich tvrdé potrestání. Občané v Československu se dne 31. května 1950 dočetli o započetí procesu s vedením záškodnického spiknutí proti republice a jejímu lidu. Třináctičlenná skupina domácích agentů imperialismu a podněcovatelů války, jak je Rudé právo nazvalo, měla ve spolupráci s velvyslanectvím Velké Británie a Francie provádět špionážní činnost.⁹

Mezi údajnými důkazy proti skupině kolem Milady Horákové, byly střelné zbraně, které měla tato skupina využít k ozbrojenému puči a vedení války proti Československu za podpory Spojených států amerických a Velké Británie, které prokurátor Urválek označil za „štváče“ proti míru. Obžalovaná skupina byla také obviněna z podpory, případného bombardování Prahy včetně možnosti použití jaderné zbraně.¹⁰

Takováto obvinění přináší Rudé právo v doslovném přepisu výsledku M. Horákové z druhého dne procesu. Faktický důkaz o pravosti materiálu budeme hledat těžko, neboť

⁹ RUDÉ PRÁVO, 31. 5. 1950.

¹⁰ RUDÉ PRÁVO, čtvrtek 1. 6. 1950.

videozáznamy z procesu jsou upraveny ve střížně podle potřeb žalující strany. Dne 8. Června 1950 byli Milada Horáková, Oldřich Pelcl, Závaš Kalandra a Jan Bouchal, odsouzeni k trestu smrti oběšením. Následujícího dne vyšel čtyřstránkový článek, oslavující rozhodnutí soudu včetně přepisu závěrečných řečí prokurátorů a obžalovaných. Rozsudky vyvolaly ve světě rozhořčení a protestovali proti nim například i Bernard Russel či Albert Einstein, který zaslal prezidentu Klementu Gottwaldovi osobní dopis, kde žádá, aby jí byla udělena milost. Klement Gottwald na zahraniční reakce nebral ohledy a dne 27. června 1950 byly rozsudky vykonány.

Této justiční vraždě byl v Rudém právu 28. června 1950 věnován pouze strohý článek na třetí straně. Po vykonání rozsudku se musela propaganda zaměřit na jiné aktuální události, kterými by stavěla Západ do negativního světla. Shodou okolností v den justičních vražd 27. května 1950 začala Korejská válka, které Rudé právo věnovalo značnou pozornost, jak je již zmiňováno v úvodu práce.

3. Politické elity v letech 1951- 1953

Počátek 50. let, kdy se totalitní režim „vypořádal“ se svými odpůrci ze skupiny kolem Milady Horákové, vysokoškolských pedagogů, armádních důstojníků, kteří měli vazby se západními mocnostmi či nebyli oddáni socialismu, byl ve znamení čistek ve vlastní straně. Z dnešního pohledu lze tvrdit, že Komunistická strana Československa byla rozdělena na dvě skupiny, tvrdou stalinistickou, tvořenou fanatickými stalinisty nebo bázlivými „otroky“ Sovětského svazu, kteří ze strachu, aby se sami nestali obětí čistek, bez váhání plnili jakékoliv příkazy z Kremlu. Do této skupiny patřili československý prezident Klement Gottwald, ministr národní obrany Alexej Čepička, ministr zahraničí Viliam Široký, ministr kultury Václav Kopecký, generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský. K mírnějšímu křídlu, které tolik netíhlo k Sovětskému svazu, patřil bývalý ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda, který byl počátkem 50. let perzekuován a měsíc byl ve vazbě vyslýchán. Po propuštění pracoval v JZD Lhotka nedaleko rodného Hrozatína, kde pracoval jako účetní až do roku 1954, kdy mu byla po nátlaku Nikity Chruščova vrácena hodnost, a byl jmenován náčelníkem Gottwaldovy vojenské akademie.¹¹

Vedle generála Ludvíka Svobody patřili k mírnějšímu křídlu komunistické strany takzvaní „komunističtí intelektuálové“ Gustáv Husák, Vladimír Clementis a Ladislav Novomeský, kteří byli za své názory zatčeni a poslední zmiňovaný člen dokonce popraven po procesu se Slánským. Všechna tato jména byla počátkem 50. let v Rudém právu často

¹¹ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 186.

skloňována v nejrůznějších kontextech, ovšem řízeno jedním pravidlem a to, že mírnější křídlo strany bylo označováno za zločince, zatímco to stalinistické bylo prezentováno jako prozíravý ochránce vlasti. O zatčení skupiny kolem G. Husáka v únoru 1951 se nejvíce zasadil V. Široký.¹²

Typickým pro periodika v 50. letech byly také otisky blahopřání významných komunistických funkcionářů. Dnes si v denním tisku pravděpodobně nepřečteme, co napsal Barack Obama Miloši Zemanovi k 70. narozeninám. V Rudém právu byla přáním k životnímu jubileu věnována značná pozornost, především pak při příležitosti 55. narozenin prezidenta Klementa Gottwalda. Dne 23. listopadu 1951 mu byl věnován celý výtisk.

Byl zde popsán celý prezidentův dosavadní život, jeho „zásluhy o tehdejší Československo“, blahopřejné dopisy ze zemí východního bloku v čele s J. V. Stalinem, jehož stručný telegram je vedle fotografie prezidenta přes polovinu titulní stránky. Dále jsou otištěna přání od Waltera Ulbrichta či Mao Ce Tunga. Dnešním čtenářům se mohou zdát tato blahopřání úsměvná, která byla zasílána z průmyslových podniků a Jednotných zemědělských družstev, kdy jako dárek k životnímu jubileu je závazek ke splnění pětiletky.¹³

O zákeřné povaze K. Gottwalda je přesvědčil jeho přítel a vysoký stranický funkcionář Rudolf Slánský, kterého nechal K. Gottwald zatknout v den jeho 55. narozenin. Slánský byl zatčen v pozdních večerních hodinách po slavnostní večeři, která probíhala ve vile u Zápotockých. Cynické byly také oslavné články k příležitosti 50. narozenin bývalého generálního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Rudolfa Slánského, který byl dne 17. dubna 1951 nucen odstoupit z funkce. Přesto byly ještě 31. července a 1. srpna 1951 v Rudém právu obsáhlé články k jeho 50. narozeninám a při této příležitosti obdržel Rudolf Slánský od prezidenta republiky Klementa Gottwalda Řád socialismu. Přesto se v té době u nejvyšších představitelů Československa a Sovětského svazu rozhodovalo o jeho budoucnosti. 23. listopadu 1951 byl zatčen po večeři u Antonína Zápotockého, které se účastnil i Klement Gottwald a později obviněn ze špionáže, velezrady a sabotáže. Byl mučen a donucen k přiznání.¹⁴

Významnou roli v jeho procesu hrál již zmiňovaný prokurátor Josef Urválek, který závěrečnou řeč končil slovy, která i po letech vzbuzují hrůzu: „*Ve jménu míru, proti němuž se*

¹² KALOUS, J., KOCIAN, J. *Český a slovenský komunismus. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Ústav pro studium totalitních režimů* Praha 2012, str. 115, 116.

¹³ RUDÉ PRÁVO, 23. 11. 1951.

¹⁴ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 115.

*obžalovaní hanebně spikli! Žádám pro všechny obviněné trest smrti! Necht' na Vás dopadne rozsudek jako železná pěst, bez nejmenšího slitování! Necht' je ohněm, který do kořene vypálí tuto hlízu zrady! Necht' je zvonem volajícím po naší krásné vlasti k vítězství a míru!*¹⁵

Jedním z faktorů, které vedly k pádům Slánského, byl jeho židovský původ, protože po válce nově vzniklý židovský stát Izrael se stal spojencem Spojených států a tudíž v nemilost J. V. Stalina padli všichni, kdo byli židovského původu. Klement Gottwald se snažil Rudolfa Slánského uchránit, ale jeho strach z osobního setkání se J. V. Stalinem byl větší než dvacetileté přátelství. Gottwald odmítl Stalinovo pozvání do Moskvy, kde měl v plánu se sovětským diktátorem osobně konzultovat Slánského případ. Jako náhradu za sebe poslal svého zetě ministra národní obrany Alexeje Čepičku, který se s J. V. Stalinem „dohodl“ na Slánského likvidaci.¹⁶

Následujícího dne nebyla v Rudém právu sebemenší zpráva o Slánského zatčení. Většina článků se stále věnovala narozeninám prezidenta K. Gottwalda a Korejské válce. Lze říci, že R. Slánský, který patřil vedle K. Gottwalda k nejvíce oslavovaným Československým politikům, ze zpráv zmizel. Na titulní stránku se dostal až dne 20. listopadu 1952, tedy v den, kdy začal vykonstruovaný proces, ve kterém hrál „hlavní roli“. Mezi 14 obžalovanými ze spolupráce s americkou kontrarozvědkou byli vedle Rudolfa Slánského také bývalý ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis se svými náměstky Rudolfem Margoliem, Arturem Londonem a bývalým náměstkem ministra národní obrany Bedřich Recin. Součástí dvojstrany jsou také výpovědi všech obviněných, ve kterých se doznávají ke všem obviněním a zároveň vysvětlují své důvody, které je měly vést k protistátní činnosti. Všechna doznání ovšem byla předem důkladně připravena StB pod dohledem KGB. Prvnímu dni politického monstrprocesu je věnováno celkem osm stran v Rudém právu.¹⁷

Průběh procesu, který trval od 20. od 27. listopadu 1952, byl po celý týden hlavním tématem na stránkách Rudého práva. Je pozoruhodné, že již v den vynesení rozsudku, tedy 27. listopadu 1952 byla na titulní stránce citace ze závěrečné řeči hlavního prokurátora J. Urválka: „*Necht' nejvyšší trest jako železná pěst dopadne na hlavu zločinců*“, zněl nadpis úvodního článku ve výtisku, v němž se procesu se skupinou kolem Rudolfa Slánského věnovalo šest z osmi stran. V člancích se také objevily dopisy z průmyslových a

¹⁵ Záznam procesu s Rudolfem Slánským (1952) zdroj: YOUTUBE
(<https://www.youtube.com/watch?v=nSWkYvohLw4>).

¹⁶ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 115.

¹⁷ RUDÉ PRÁVO, 20. 11. 1952.

zemědělských podniků či armádních jednotek, které svými jmény žádaly pro obviněné tresty smrti. Jednalo se například o Vlnařské závody Emra v Nové Včelnici na Jindřichohradecku, JZD Chrášťany či zaměstnance Československých drah. Za zmínku též stojí citace, která je též známá z videozáznamů, ve které Josef Urválek ve své závěrečné řeči poukazuje na zásluhy Klementa Gottwalda v odhalení Slánského skupiny: „*Československý lid nemůže být nikdy dost vděčný prezidentu Klementu Gottwaldovi, který s bolševickou prozíravostí odhalil škůdce a nepřátele naší milované vlasti*“. Značná část závěrečné řeči státního prokurátora je v tomto výtisku Rudého práva otištěna.

Dne 28. listopadu 1952 přineslo Rudé právo zprávu o vynesených rozsudcích, které prezentuje téměř oslavnou formou. K trestu nejvyššímu, tedy k trestu smrti oběšením bylo odsouzeno celkem jedenáct obviněných. Vedle Rudolfa Slánského to byli Bedřich Geminder (1901 – 1952), Rudolf Margolius (1913 – 1952), Ludvík Frejka (1904 – 1952), Vladimír Clementis (1902 – 1952), Bedřich Recin (1911 – 1952), Otto Fischl (1902 – 1952), Karel Šváb (1904 – 1952), Josef Frank (1909 – 1952), André Simone (1895 – 1952) a Otto Šling (1912 – 1952). K doživotním trestům pak byli odsouzeni Artur London (1915 – 1986), Vavro Hajdů (1913 - ?) a Evžen Lobl (1907 – 1987).

Až vychloubavě působí článek národního umělce spisovatele Ivana Olbrachta, který nesmyslně tvrdil, že většina obviněných nejsou rodilí Češi a čeština rozhodně není jejich rodným jazykem. Celou skupinu kolem Rudolfa Slánského označuje za zrádce proletariátu a zaprodance západních imperialistů. Všechna tyto nařčení měla dokazovat údajná špatná česká výslovnost a buržoazní původ většiny obviněných.¹⁸

Pro některé čtenáře může být překvapením, že osobnost, která dala českým čtenářům významná díla jako je *Golet v údolí*, *Ze starých letopisů* či *Nikola Šuhaj loupežník*, mohla být na straně tak zločinecké organizace, jakou byla komunistická strana v Československu 50. let. Je obecně známé, že v počátku 20. let dvacátého století vstoupilo do Komunistické strany mnoho významných osobností z literární sféry.

Vedle Ivana Olbrachta to byli například Jiří Wolker, Konstantin Biebl, František Halas či Vítězslav Nezval. Většina z těchto umělců byla po podepsání Manifestu sedmi (manifest proti stalinizaci strany v roce 1929, kdy se vedení ujali takzvaní Karlínští kluci - skupina z karlínské kanceláře KSČ ve které působili Klement Gottwald, Rudolf Slánský či Václav Kopecký) vyloučeni nebo sami vystoupili. Nicméně Ivan Olbracht si byl po roce 1948 vědom, že by mohl upadnout v nemilost a opět projevil sympatie se stranou. Stal se členem

¹⁸ RUDÉ PRÁVO, 28. 11. 1952.

Ústředního výboru Komunistické strany Československa a od února 1948 byl i v čele publikačního odboru Ministerstva informací, který měl na starost kontrolu a cenzuru veškeré literatury. Měl tedy značný podíl na omezení dostupnosti kvalitní literatury jak domácí, tak zahraniční a na pultech knihkupectví tak byla k dostání převážně braková literatura.

Zmiňovaný článek je poslední veřejné vyjádření, které Ivan Olbracht ve svém životě udělal. Zemřel 30. prosince 1952 na dlouhodobé srdeční potíže, jeden měsíc a dva dny po té co jeho článek v Rudém právu vyšel. Vedle vyjádření Ivana Olbrachta si čtenáři mohli přečíst prohlášení Bulharské lidové republiky, Polské lidové republiky a Sovětského svazu. Podle Rudého práva věnoval vynesení rozsudku titulní stránku veškerý sovětský tisk.

Dne 3. prosince 1952 bylo všech 11 rozsudků trestu smrti vykonáno na dvoře pankrácké věznice. Snad v domnění záchrany života na poslední chvíli deset odsouzených provolávalo „slávu komunismu“. Jediný kdo s oprátkou na krku neprojevil věrnost komunistické ideologii, byl ten, který měl sám podíl na tom, že na pankráckém dvoře skončilo mnoho nevinných lidí – Rudolf Slánský. Jeho poslední slova měla být „*Mám, co jsem si zasloužil*“.

V Rudém právu byl výkonu rozsudku věnován strohý článek 4. prosince 1952, ve kterém je pouze uvedeno číslo zákona podle kterého byla skupina kolem Rudolfa Slánského souzena a jména popravených.

3.1. Kontextualizace komunistického teroru v Československu

Období mezi lety 1948 – 1953 patří k nejtemnějším v dějinách českého státu, což mají na svědomí z velké části K. Gottwald a J. V. Stalin. Byl to právě J. V. Stalin, kdo měl na Československo a prezidenta K. Gottwalda značný vliv což se odráželo v Gottwaldově jednání, a tím i lidí v jeho okolí. Sám K. Gottwald „rozpoutal“ období strachu ne z vlastní vůle, ale strachu ze J. V. Stalina.¹⁹

Jeho strach hraničící s paranoiou nebyl až tak neoprávněný. Na jedné straně stála skutečnost, že byl závislý na alkoholu a trpěl syfilidou, která se v pozdějších stádiích projevuje mimo jiné i zkresleným úsudkem a mentálním úpadkem.²⁰

Na straně druhé je také známým faktem, že jeho blízcí spolupracovníci ministr informací Václav Kopecký (1897 – 1961) a náměstek předsedy vlády Viliam Široký (1902 - 1971), byli agenti sovětské NKVD s úkolem podávat zprávy o K. Gottwaldovi.²¹

¹⁹ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 116.

²⁰ Tamtéž

Dalším prokazatelným členem NKVD byl prokurátor podplukovník Karel Vaš (1916 – 2012), který byl velmi obávaný a známý svou bezcitností a zákeřností a naprostou oddaností Sovětskému svazu. Karel Vaš byl nakonec zatčen a odsouzen za vydání rozkazu k zastřelení neozbrojeného belgického občana Emila de Backera (? – 1946). Byl odsouzen na doživotí, nicméně v roce 1956 byl plně rehabilitován a propuštěn. Tento zločinec, který měl hlavní podíl na justiční vraždě válečného hrdiny generála Heliadora Píky (1897 – 1949) nebyl za své činy nikdy potrestán.²²

Jméno K. Vaše bychom ovšem na stránkách Rudého práva hledali marně, zčásti proto, že stál v pozadí, odkud ovládala politické procesy, nicméně také proto, že byl velmi obávaný pro své postavení v NKVD a nikdo nemohl předem vědět, jak by si zmínění svého jména v médiích vyložil. Pro roli, kterou hrálo Rudé právo ve veřejném mínění, respektive mělo hrát, bylo mnohem důležitější prezentovat osobnosti, které stály v popředí a kolem nichž se „vytvářel“ kult osobnosti. Pokud jsme u jmen jako J. V. Stalin a K. Gottwald hovořili o kultu osobnosti, od prvního březnového týdne 1953 bylo o nich psáno se zbožnou úctou.

3.2. Úmrtí J. V. Stalina na stránkách Rudého práva

První březnové dny roku 1953 nepřinášely žádné podstatné informace. V Rudém právu se střídaly zkreslené zprávy o průběhu korejské války, štvavé články proti Spojeným státům či vyzdvihování nejlepších dělníků. Obsah Rudého práva se měl již brzy na dlouhé dny razantně změnit. Dne 5. března 1953 přineslo Rudé právo zprávu ze dne 4. března o zdravotním stavu J. V. Stalina, který měl utrpět mozkovou příhodu již 1. března, ale vláda SSSR uvalila na jeho zdravotní stav informační embargo.²³ S odvoláním na Tiskovou agenturu Sovětského svazu zaplnily články o zdravotním stavu J. V. Stalina celou titulní stranu, jednalo se o prohlášení vlády Sovětského svazu, Ministerstva zdravotnictví

²¹ Tamtéž, str. 112

²² Byl souzen až v roce 2000, kdy byla jeho vina prokázána, ale bohužel zločin byl již promlčen. S tímto rozsudkem se nesmířili českoslovenští váleční veteráni a generál Miroslav Kácha (1923 – 2010) a plukovník Pravomil Raichel (1921 – 2002) se dohodli na Vašově odstranění. Bohužel v den, kdy měl Karel Vaš zaplatit za své zločiny, dostal plukovník Raichel infarkt myokardu a zemřel. Karel Vaš beztrestně dožil v domově pro seniory na pražském Chodově a zemřel 8. prosince 2012 ve věku 96 let.

²³ BLUNDELL, NIGEL. *J. V. Stalin*. Columbus s.r.o. Praha 1998, str. 87.

Sovětského svazu a následně vyjádření vlády Československa. Zdravotní stav sovětského diktátora byl v člancích popisován velmi podrobně a v časovém sledu po dvou hodinách.

Pokud jde o konkrétní diagnózu je citován ministr zdravotnictví A. F. Treťjakov s odvoláním na lékařské konzilium složené z předních sovětských neurologů. J. V. Stalin utrpěl mozkovou příhodu s masivním krvácením do mozku, následně ztratil řeč a ochrnul na pravou stranu těla.²⁴

Dne 6. března 1953 vyšel speciální výtisk Rudého práva, kdy byla přes celou titulní stranu fotografie Josifa V. Stalina v uniformě, pod kterou bylo stručné oznámení, že diktátor zemřel dne 5. března 1953 v 21:50. Celé číslo obsahuje pouze informace úmrtí, především oficiální prohlášení o úmrtí v zemích Východního bloku a soustrastné telegramy jejich představitelů. Obsáhlé jsou též lékařské zprávy Ministerstva zdravotnictví Sovětského svazu, které popisovaly průběh posledních 48 hodin života J. V. Stalina. V podobném duchu byl obsah Rudého práva i několik dalších dní. Zprávy se ještě více zaměřily na tvorbu kultu osobnosti, která byla i na 50. léta značně přehnaná. J. Knobloch označuje ve svém článku J. V. Stalina za generalissima míru, titanského veleducha, moudrého učitele, který daroval život milionům lidí.²⁵

Článek, který postrádá jméno autora, uvádí, že všichni pracující lidé po celém světě propukli v hysterický pláč a bezmoc, když se dověděli o „největší ztrátě“, jakou mohlo lidstvo utrpět.²⁶

Dne 7. března byl součástí Rudého práva též šestistránkový životní příběh J. V. Stalina. Tento stručný „životopis“ byl pochopitelně velmi zkreslen a postrádal ověřitelná fakta. Pokud by tyto články četl neinformovaný čtenář, budily by dojem, že se v nich píše o laureátovi Nobelovy ceny míru a ne o jednom z nejkrutějších diktátorů.

Poeticky pojali smrt J. V. Stalina Jarmila Glazarová (1901 – 1977), Jan Drda (1915 – 1970) či Vítězslav Nezval (1900 – 1958), kteří na jeho počtu složili básně.²⁷ Mezi 6. – 10. březnem byl vyhlášen státní smutek, pro řízení smutečních tryzen byly jmenovány zvláštní komise, které měly dohlížet, aby byl při smutečních projevech, v tisku i mezi náladou v zemích východního bloku dodržován kult osobnosti. Důležitější a zajímavější než oslavné články a truchlící vystupování Sovětského svazu bylo dění v pozadí. Bylo totiž nutné určit

²⁴ RUDÉ PRÁVO, 5. 3. 1953.

²⁵ RUDÉ PRÁVO, 7.3 1953.

²⁶ Tamtéž

²⁷ RUDÉ PRÁVO, 7. 3. 1953.

Stalinova nástupce. Předpokládalo se, že se jím stane Lavrentij Pavlovič Berija (1899 – 1953), vykonavatel Stalinových čistek ve 30. letech, které řídil jako lidový komisař vnitřních věcí Sovětského svazu. Do této funkce se dostal zdiskreditováním svého stejně krutého předchůdce Nikolaje Ivanoviče Ježova (1895 – 1940), který se dostal do funkce stejným způsobem místo Genricha Grigorijoviče Jagody (1891 – 1938).²⁸

Svoji krutostí a oddaností si získal Stalinovu důvěru a stal se ministrem vnitra. Před L. P. Berijou si nikdo nemohl být jistý, byl velmi obávaný a sám předpokládal, že stane v čele Sovětského svazu. V březnu 1953 ještě pronesl smuteční projev na pohřbu J. V. Stalina jako hlavní řečník, stojíc na tribuně vedle svého budoucího „soudce“ Nikity Sergejeviče Chruščova (1894 – 1971). Nicméně se jeho protikandidátem na post generálního tajemníka Ústředního výboru komunistické strany stal N. S. Chruščov, který nakonec zvítězil a 14. Září 1953 stanul v čele Sovětského svazu. Jako první co po nástupu do funkce udělal, bylo odsouzení stalinismu jako ideologie a Stalinových zločinů. L. P. Berija byl souzen za podíl na Stalinových zločinech a odsouzen k trestu smrti zastřelením. Rozsudek byl 23. prosince 1953 vykonán.²⁹

Není pochyb, že L. P. Berija byl pro N. S. Chruščova nepohodlným a jeho odstraněním se tento problém vyřešil. Nicméně se N. S. Chruščov zasloužil o destalinizaci v Sovětském svazu a tím i v celém Východním bloku.

3.3. Úmrtí Klementa Gottwalda na stránkách Rudého práva

V neděli 8. března 1953 se na titulní stránce Rudého práva objevila fotografie z pohřbu J. V. Stalina, kterého se účastnili čelní představitelé zemí Východního bloku včetně československého prezidenta K. Gottwalda, jemuž se účast stala osudnou. Již poslední rok nebyl K. Gottwald v dobrém zdravotním stavu. Prezident trpěl dlouho neléčenou syfilidou, byl závislý na alkoholu a projevovaly se u něj problémy se srdcem, kdy u něj lékaři již v roce 1947 zjistili výduť aorty. V březnu 1952 byl upoután na lůžko právě kvůli opakované srdeční slabosti. Téhož roku byl zatčen prezidentův osobní lékař Vladimír Haškovec, který byl obviněn ze spolupráce s Rudolfem Slánským a měl údajnou špatnou péčí zkracovat Gottwaldův život.³⁰

²⁸ TAUBMAN, WILLIAM. *Chruščov, člověk a jeho doba*. BB art Praha 2005

²⁹ Tamtéž, str. 261.

³⁰ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 116.

V době, kdy se připravoval k oficiální státní cestě na pohřeb J. V. Stalina do Moskvy, byl již jeho zdravotní stav natolik špatný, že se jej lékaři snažili přesvědčit, aby dal přednost cestě vlakem před letadlem, jelikož by se mu změna tlaku v letadla mohla stát osudnou. K. Gottwald lékařům nevěřil a přes důrazná varování se rozhodl pro cestu letadlem. V Moskvě se prezidentův zdravotní stav prudce zhoršil, a proto mu sovětští lékaři podali injekci penicilínu. Doporučili mu hospitalizaci v Sovětském svazu a následnou cestu vlakem do Československa. Opět odmítl, a bezprostředně po pohřbu usedl do letadla a vrátil se zpět do Prahy. Po příletu u něj propukla prudká bolest na hrudi, zhoršilo se dýchání, tým lékařů na hradě zjistil vnitřní krvácení a jediným řešením byla operace, kterou ovšem hrudní chirurg profesor Divíšek odmítl, že by prý již nepomohla. Vedení Československa mu nedůvěřovalo a povolalo na druhý den sovětského hlavního chirurga, který ovšem operaci také zamítl. 14. března 1953 pouhých devět dní po J. V. Stalinovi, zemřel i K. Gottwald.³¹

Po celých devět dní bylo článků, které by nějakým způsobem nesouvisely s J. V. Stalinem jen velmi málo. Až 14. března 1953 byl na titulní stránce článek o špatném zdravotním stavu prezidenta K. Gottwalda, který měl onemocnět zánětem pohrudnice a plic. Tomu, že je prezidentův stav vážný nasvědčoval i fakt, že ve článku bylo uvedeno i lékařské koncilium složené z docentů a profesorů interního a chirurgického zaměření. Celkem se o prezidenta staralo deset lékařů, většinou přednostů klinik a nemocnic. Zbývající články se opět věnovaly J. V. Stalinovi a jeho odkazu, ale naposled v takovém rozměru. Následujícího dne bylo vše jinak.

Dne 15. března 1953 byl na titulní stránce oficiální portrét hlavy státu, prezidenta K. Gottwalda, pod ním stála oficiální informace o jeho úmrtí.³² „*Věčně bude žít v československém lidu jméno soudruha Klementa Gottwalda. Bude žít v našich srdcích, našich myslích, našich činech*“ stojí v záhlaví stránky.³³ Celé číslo je věnováno okolnostem kolem prezidentovo úmrtí a jeho přátelství s J. V. Stalinem. Uvádí zde také, jak je spojil podobný osud dětí z chudých poměrů, bez řádné výchovy rodičů. Oba měli otce alkoholika a brzo zůstali sami s matkou. Museli se ve velmi mladém věku osamostatnit. Nehledělo se na to, že J. V. Stalin neměl K. Gottwalda rád a ten z něho měl panickou hrůzu.³⁴

³¹ Tamtéž

³² RUDÉ PRÁVO, 15. 3. 1953.

³³ RUDÉ PRÁVO, 15. 3. 1953.

³⁴ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 111.

Značnou část čísla z 15. března roku 1953 tvořily starší články z let 1948 – 1953, které oslavovaly nejen čelní představitele Československa a Sovětského svazu, ale zaměřovaly se na úzkou provázanost a neotřesitelné přátelství mezi oběma zeměmi. Články s názvy ve stylu: *Nikdo a nic nás neodtrhne od Sovětského svazu!*, *Jedině po boku SSSR vybudujeme socialismus!* *Dílo J. V. Stalina – nevyčerpateľná studnice poučení!*, *Strana je všechno!*³⁵ vzbuzují rozporuplné pocity ještě dnes, kdy se demokraticky smýšlejícímu člověku mísí nechápavý úsměv s mrazením, když si uvědomí, že takto naši prarodiče a praprarodiče pod vlivem tehdejších médií uvažovali. Z vyprávění pamětníků můžeme slyšet, že mnozí pro K. Gottwalda skutečně truchlili, jiní se tryzen a pietních akcí účastnili povinně. Jedna pamětnice uvedla, že byla na třech státních pohřbech Tomáše Garrigua Masaryka (1850 – 1937), Reinharda Heydricha (1904 – 1942) a Klementa Gottwalda. Podle jejích slov byla lítost a upřímný pláč přítomen pouze u pana prezidenta T. G. Masaryka.

Pokud bychom si položili otázku, kdo by mohl truchlit pro K. Gottwalda, odpověď je velmi prostá a logická. Byli to dělníci a rolníci, především z menších měst a obcí, kteří věřili kultu osobnosti a úloze zesnulého prezidenta v budování lepších zítřků. Je nutné si uvědomit, že tehdejší menší města a obce nebyly zdaleka tak kulturní a moderní jako v současnosti. Necenzurované informace k nim docházely velmi zřídka a o zločinech komunismu bylo téměř nemožné se dovědět. Domnívám se, že přihlédneme-li k jejich nižšímu vzdělání, nevelkým ambicím bez vidiny vyššího profesního růstu, je pochopitelné, že byli spokojeni se socialistickým zřízením a v K. Gottwaldovi viděli něco téměř nemožného – prezidenta dělníka, jednoho z lidu, prostého člověka, který bude prosazovat zájmy „dělnické třídy“.

V následujících dnech bylo možné přečíst si v Rudém právu znění kondolenčních telegramů především ze zemí s komunistickou vládou. Projevy soustrasti přicházely ze Sovětského svazu, Korejské lidově demokratické republiky, Čínské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Bulharské lidové republiky a Rumunské lidové republiky. Z těchto spřátelených zemí přišlo i několik telegramů a kondolencí od jejích čelních představitelů. Stručnější projev soustrasti přišel ze Socialistické federativní republiky Jugoslávie od Josipa Broza Tita (1892 – 1980), který sice byl přesvědčeným komunistou, ale odsuzoval stalinismus a jeho násilnou formu řízení státu. Pokud jde o západní demokratické země, kondolence, které byly otisknuté v Rudém právu, byly od představitelů komunistických stran, které představovaly v demokratických zemích menšinu a nepodílely se na vládě.

³⁵ RUDÉ PŘÁVO, 15. 5. 1953.

Stejně tak jako J. V. Stalinovi napsal Vítězslav Nezval báseň zesnulému K. Gottwaldovi. Vzhledem k tomu, že báseň byla otištěna již 16. března 1953, nabízí se domněnka, že byla připravená již dříve, pro případ prezidentova náhlého skonu. Následujícího dne byla v Rudém právu otištěna fotografie rakve s prezidentovými ostatky v uniformě vrchního velitele branné moci, kterou K. Gottwald rád nosíval. Rakev byla vystavena ve Španělském sále Pražského hradu, k ní se chodili poklonit podle slov v Rudém právu tisíce lidí.³⁶ Stejně jako i J. V. Stalina a V. I. Lenina, bylo i tělo prezidenta K. Gottwalda nabalzamováno sovětskými balzamovači a po okázalé cestě Prahou za účasti tisíců lidí, kteří ovšem šli doprovodit prezidenta na poslední cestě doprovodit z donucení. Na pořádek proti případným protestům dohlíželi příslušníci lidových milicí s nasazenými bajonety a v Praze vládla atmosféra strachu. Ostatky byly vystaveny v mauzoleu na Vítkově.

Přestože bylo jen v mauzoleu zaměstnáno více než 100 lidí, začalo se tělo rozkládat. Nejprve byly nohy nahrazeny protézami, protože rozkladu nešlo zabránit. Stalinismus a jeho zločiny, včetně těch vykonaných v Československu za vědomí Klementa Gottwalda, byly po politickém uvolnění kritizovány, bylo na příkaz prezidenta Antonína Novotného tělo prezidenta K. Gottwalda v roce 1962 zpopelněno.³⁷

4. Mírné uvolnění politického napětí a postupný odklon od kultu osobnosti 1953 -1957

V prvních březnových týdnech roku 1953 se Rudé právo téměř výhradně věnovalo úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda, zatímco na politickém pozadí bylo nutné vyřešit zásadní otázku, a to kdo nastoupí na místo zesnulých hlav státu. Situace v Sovětském svazu je stručně zmíněna v předchozí kapitole, nicméně volbou nástupce Klementa Gottwalda se budeme zabývat podrobněji. Dne 21. března 1953 se stal podle očekávání dosavadní předseda vlády Antonín Zápotocký, který jako jediný kandidát obdržel všech 271 hlasů. Ještě v den volby byl obsah Rudého práva věnován památce K. Gottwalda bez významné zmínky o volbě prezidenta. Již následujícího dne byl na titulní stránce oficiální portrét nově zvolené hlavy státu A. Zápotockého, který byl popisován jako „věrný spolubojovník“ K. Gottwalda v budování socialismu.

³⁶ RUDÉ PRÁVO, 17. 3. 1953.

³⁷ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 118.

Navzdory silné ideologizaci postavy samotného A. Zápotockého je tento postoj Rudého práva vůči jeho osobě správný, neboť měl sám jako člen nejužšího vedení komunistické strany podíl na teroru a vykonstruovaných politických monstrprocesech.³⁸ Vedle popisu spolupráce mezi Klementem Gottwaldem a Antonínem Zápotockým se v průběhu několika dní objevoval znění blahopřejných telegramů ke zvolení převážně od čelních představitelů zemí východního bloku. Již v počátcích Zápotockého prezidentství přišel jeden z nejzásadnějších okamžiků pro československý národ v jeho poválečné historii, a to měnová reforma k 1. červnu 1953. Občané Československa vnímali jako zradu tu skutečnost, že prezident A. Zápotocký lhal v přímém přenosu rozhlasového vysílání, kdy v pátek 29. května 1953 veřejnost ujistil, že měnová reforma nebude.

V neděli 31. května 1953 přineslo Rudé právo šokující zjištění – měnovou reformu platnou od 1. června 1953. Oficiálním důvodem mělo být zvýšení kupní síly koruny a posílení jejího kurzu a zrušení potravinových lístků.³⁹ U hotovosti do 300 Kč se jednalo o poměr 5 starých Kč za 1 novou Kčs (pouze u osob nepoužívající námezdní práci) u ostatních to bylo 50 Kč za 1 Kčs. Pokud se jednalo o vklady na účtech, čím více penězi dotyčný disponoval, tím vyšší byl poměr pro výměnu. Vklady nad 50 000 Kč se přepočítávaly v poměru 30:1, tedy z 60 000 Kč zbyly 2 000 nových Kč.

Ve skutečnosti chtěla československá vláda prostřednictvím měnové reformy co nejvíce omezit finanční zdroje bohatší části obyvatelstva, které měli na vkladních knížkách našetřené vyšší částky nebo měli vysokou hotovost v domácí úschově. Reakcí na tuto „krádež“ byly první masivní demonstrace od února 1948. Vůbec největší se odehrály v Plzni pod vedením zaměstnanců Škodových závodů, kteří „vyrazili do ulic“. Vydali se směrem k plzeňské radnici a provolávali hesla „nedáme se okrádat!“, „chceme nové volby!“ a také skandovali jména T. G. Masaryka a E. Beneše, což bylo komunistickým vedením považováno za nejzávažnější prohřešek. Poté se demonstranti dostali až na radnici a začali z oken vyhazovat portréty K. Gottwalda a J. V. Stalina. Na demonstranty dohlížela armádní posádka sídlící v Plzni, ale jejich velící podplukovník odmítl dav násilně potlačovat, proto povolal prezident Zápotocký Lidové milice, které se násilnému potlačení demonstrace nebránily. Samotný Antonín Zápotocký situaci bagatelizoval a prohlašoval, že jde jen o ukřivděnou skupinu zbylé buržoazie.⁴⁰

³⁸ ČORNEJ, P., LOCKEROVÁ, J., MAJOR, P. *Panovníci českých zemí*. Fragment Praha 1992, str. 60.

³⁹ RUDÉ PRÁVO, 31. 5. 1953.

⁴⁰ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 140.

Hlavní iniciátor plzeňského povstání Pavel Katera (1925–?) byl odsouzen na 14 let. S největší pravděpodobností jen pro výstrahu, aby byla opět navozena atmosféra strachu.⁴¹

Oficiální prohlášení k měnové reformě pronesl na schůzi Národního shromáždění předseda vlády Viliam Široký, jehož projev byl 31. března otištěn v Rudém právu. Jeho projev obsahoval a v podstatě opakoval usnesení vlády, které bylo na titulní straně téhož čísla, tudíž postrádalo smysl. Na čtvrté straně byly vyobrazeny nové československé bankovky o nominální hodnotě 1,3,5,10,25,50 a 100 Kčs.

Z badatelského hlediska považuji zajímavý, ale zároveň za absurdní nadpis v záhlaví Rudého práva z 1. června 1953, ve kterém se uvádí, že pracující z měst a obcí jednotně schvalují provedení měnové reformy.

Je zřejmé, že se jednalo o propagandistický článek, doplněný z dnešního pohledu úsměvným příběhem F. Drdy, předsedou závodní rady na dole Ludvík. Zaslal redakci Rudého práva článek s názvem *Drtivý úder všem kapitalistickým živlů*. Popisuje zde, jak se stal při procházce centrem Ostravy svědkem situace, kdy jistý obchodník Plaček z Hrušova stál před výlohou obchodu a ze zoufalství z aktovky vyhodil 600 000 Kč, které měly po přepočtu hodnotu pouhých 12 000 Kč. F. Drda také uvádí, že kolem něho stál rozhořčený dav dělníků a káral jej za poškozování národního hospodářství.⁴²

Dnes můžeme jen spekulovat o tom, zda je příběh smyšlený či nikoli. Je sice pravděpodobné, že předsedou závodní rady dolu Ludvík skutečně byl jistý F. Drda, ale nabízí se myšlenka, proč by posílal do redakce Rudého práva tento příběh, když ve dnech po měnové reformě nebylo nikterak výjimečné vidět, jak lidé vyhazují peníze do popelnic či je používají na podpal do kamen? Odpovědí se nabízí hned několik. Mohl být buďto horlivým členem komunistické strany nebo být požádán, aby příběhem sdělil čtenářům souhlasný postoj horníků z Ostravska vůči měnové reformě či nepřímou ukázkou čtenářům, že v Československu byl zásluhou měnové reformy definitivně vymýcen kapitalismus.

Ve skutečnosti se „zásluhou“ měnové reformy snížila průměrná mzda, kupní síla koruny a tím i celková životní úroveň. Československo bylo za měnovou reformu velmi kritizováno i na mezinárodním poli a roku 1954 mu bylo zrušeno členství v Mezinárodním

⁴¹ MAREK, Pavel. Protikomunistické demonstrace v Československu v roce 1953. *Securitas Imperii* [online]. 2014.

⁴² RUDÉ PRÁVO, 1. 6. 1953.

měnovém fondu za to, že provedlo měnovou reformu bez jeho souhlasu a jakožto členská země mělo povinnost hlásit změny jakékoli výrazné změny, které se měny týkají.⁴³

4.1. Období poklidného budování socialismu

Po úmrtí K. Gottwalda a rozruchu kolem měnové reformy se v domácí rubrice Rudé právo zabývalo především komunistickou propagandou při každé příležitosti. Pro československého čtenáře nepodstatnému 50. výročí založení komunistické strany v Rusku věnovalo Rudé právo plné dvě strany. Rozsáhlý článek podrobně popisuje podmínky v carském Rusku, jak byli prostí lidé chudí, hladoví a to bylo třeba vyřešit. Nejvíce je pochopitelně skloňováno jméno V. I. Lenina, který se po rozchodu s menševiky stal vůdcem bolševického křídla bývalé Sociálně demokratické dělnické strany Ruska.⁴⁴

Historie strany je chronologicky popisována od prvního sjezdu až do současnosti.⁴⁵ Podrobně je popisována Velká říjnová revoluce, která je v Rudém právu označována jako nejvýznamnější milník v dějinách lidstva, počátek zániku buržoazie a kapitalismu a počátek éry socialismu a komunismu.⁴⁶ Nabízí se otázka, kolik čtenářů podobné články se zájmem skutečně četlo, ale vzhledem k tomu, že Rudé právo bylo nejprodávanejším tiskem, se dá předpokládat, že obsah své čtenáře nepochybně měl. Pro komunistickou stranu a tedy i vládu Československa byl důležitější obsah než počet prodaných výtisků. Šlo o to, aby pokud si občan kupuje tisk, nepravidelně viděl, že redakce a veřejnost si přeje číst o historii komunismu, o úspěšných dělnících, ideologické projevy státníků a především o zkaženosti západu. I nepravidelný čtenář si potom položí otázku „Tak ono je to co se píše v Rudém právu pravda, lidi zajímá, kdo vytěžil nejvíce uhlí? Jinak by to tolik lidí nečetlo“.

Jak je v práci již zmíněno, moc médií byla již tehdy značná, a čím bylo téma politicky citlivější, o to bylo těžší se dovědět pravdu či si udělat reálný nezkreslený úsudek. Jak nastiňuje úvod kapitoly po měsících plných významných událostí, jako bylo úmrtí J. V. Stalina a Klementa Gottwalda, měnová reforma v Československu, jednání o příměří v Koreji a jeho následné podepsání, nastalo období, kdy ve své podstatě nebylo podstatné téma v souladu s komunistickou ideologií, o němž by Rudé právo mohlo psát.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ L. D. Trockij, který měl na vzniku strany rovnocenný podíl jako V. I. Lenin zmiňován není, jelikož upadl po Leninově smrti v roce 1924 v Stalinovu nemilost a po útěku ze Sovětského svazu byl v Mexiku zavražděn mexickým agentem NKVD Ramónem Mercaderem.

⁴⁵ RUDÉ PRÁVO, 28. 7. 1953.

⁴⁶ Tamtéž

Naprostá většina článků byla se stylem: „*Vítkovické železárny se zavázaly plnit nad plán*“, „*úderník Dvořák vytěžil 3 tuny nad plán*“, či krátké zprávy z dění komunistických stran ve světě. Za zmínku ovšem stojí články, ve kterých měly americké stíhačky bez povolení narušit sovětský vzdušný prostor nedaleko Vladivostoku. Po vyzvání sovětských stíhaček, které je přiletěly požádat, aby opustily sovětský vzdušný prostor, měla jedna z amerických stíhaček začít palbu a poškodit sovětské letadlo.⁴⁷

Následujícího dne se čtenář dočetl o další provokaci, kdy měly čtyři americké stíhačky proniknout do vzdušného prostoru Čínské lidové republiky a zaútočit na sovětské dopravní letadlo, při čemž zahynulo patnáct cestujících a šest členů posádky.⁴⁸ Nicméně relevantnost této zprávy je velmi pochybná.

V následujících dnech se Rudé právo zabývalo opět pro Československo nepodstatnými informacemi. Je zřejmé, že redakce skutečně neměla téma, o němž by psala, jak jinak si lze vysvětlit, že státnímu rozpočtu Sovětského svazu, kterému byly věnovány dvě strany? Je samozřejmé, že na Československo měl vliv Sovětský svaz, nicméně bylo by pošetilé domnívat se, že Sovětský svaz trval na tom, aby československý čtenář měl detailní přehled o rozpočtu Kyrgyzské republiky.⁴⁹

Méně časté byly také interpretace prohlášení a projevů prezidenta republiky než tomu bylo za vlády K. Gottwalda. Antonín Zápotocký nebyl zdaleka takovým řečníkem jako jeho předchůdce, mnohem raději než oficiální projevy a prohlášení psal knihy a básně. Pokud se v Rudém právu objevil přepis jeho výroků, jednalo se pouze o nezbytné prezidentské povinnosti. K. Gottwald si často na hrad zval nejvýkonnější dělníky, psal blahopřejné telegramy představitelům socialistických republik, navštěvoval průmyslové a zemědělské závody. A. Zápotocký si v těchto ohledech počínal mnohem skromněji. Neměl rád státnické povinnosti a přehnanou péči o svou osobu z řad lékařů, ochranky a svého kancléře Ladislava Nováka.⁵⁰ Mnohem výraznější stopu zanechal na stránkách Rudého práva předseda vlády V. Široký.

Podobně tomu bylo i u představitelů Sovětského svazu, kdy četnost článků a prohlášení byla po úmrtí J. V. Stalina o poznání menší. Značnou pozornost mimo Korejskou válku věnovalo Rudé právo projevu Grigorije Maximilianoviče Malenkova (1902 – 1988) ze

⁴⁷ RUDÉ PRÁVO, 2.8 1953.

⁴⁸ RUDÉ PRÁVO, 3.8 1953.

⁴⁹ RUDÉ PRÁVO, 7. 8. 1953.

⁵⁰ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 143.

zasedání Nejvyššího Sovětu. Obsah projevu byl zaměřen na tři hlavní body: 1) Státnímu rozpočtu Sovětského svazu, 2) průmyslu a zemědělství, 3) mezinárodní situaci se zaměřením na Koreu.⁵¹

Tehdejší československá vláda musela projev G. M. Malenkova považovat za skutečně důležitý, protože dala za úkol vedení velkých podniků, aby kvůli němu uspořádaly podnikový seminář, kde jej dělníci rozebírali, diskutovali o jeho přínosu a pokroku. Rudé právo přineslo zprávu, jak tento podnikový seminář probíhal v karlínském ČKD Dukla. Seminář vedl komunistický agitátor Brejha, který se pak tázal dělníků, co vše si ze semináře odnesli.

Dělníci podle Rudého práva s odvoláním na agitátora Brejhu absolvovali seminář s nadšením.⁵² Poměrně podrobně se též věnovalo Rudé právo zasedání Slovenské národní rady ze dne 28. srpna 1953. Hlavním řečníkem byl ministr národní bezpečnosti Karol Bacílek (1896 – 1974), který svůj projev zaměřil na industrializaci Slovenska a dlouze připomínal, jak prvorepublikový kapitalisté zaprodali Československo Adolfu Hitlerovi, který oddělil Slovensko. Z něho si udělal nacistický stát, do jehož čela dosadil svého stoupence Jozefa Tisa (1887 – 1947).⁵³ Vysoká životní úroveň a industrializace má být díky lásce a důvěře k Sovětskému svazu. Modernizace průmyslu a zemědělství vděčí Slovensko svému vzoru taktéž Sovětskému svazu.⁵⁴ Obsah projevu nebyl ničím neočekávaným, jelikož K. Bacílek patřil k tvrdému stalinistickému jádru a měl podíl na komunistickém teroru z počátku 50. let včetně politických procesů.

Velmi pozorně se redakce Rudého práva zaměřila na přehlídku československého vojenského letectva, která se konala dne 6. září 1953 za účasti nejvyšších státních představitelů. Na čestné tribuně usedli prezident A. Zápotocký s chotí, předseda vlády V. Široký, ministr národní obrany generál A. Čepička, ministr národní bezpečnosti generál K. Bacílek, ministr informací V. Kopecký a budoucí prezident A. Novotný. S odvoláním na přihlížející státní představitele Rudé právo prohlašuje v článku, že Československo má moderní letectvo, které je schopno ubránit československý vzdušný prostor proti jakémukoliv nepříteli.⁵⁵ Okázalé vojenské přehlídky byly charakteristické pro všechny socialistické země, které svým arzenálem a budovatelskými hesly demonstrovaly před lidem sílu svých ozbrojených sil.

⁵¹ RUDÉ PRÁVO, 9. 8. 1953.

⁵² RUDÉ PRÁVO, 11. 8. 1953.

⁵³ RUDÉ PRÁVO, 29. 8. 1953.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ RUDÉ PRÁVO, 7. 9. 1953.

Velmi vážená byla pro komunistickou vládu osobnost Julia Fučíka (1903 – 1943), komunistického novináře, kolem něhož vytvořila kult osobnosti. J. Fučík byl popraven nacisty 8. září 1943 v Berlínském vězení. Při příležitosti výročí jeho poprav se psaly oslavné básně, pořádaly se besedy, vládní špičky pronášely proslovy. V září 1953 se pořádal v pražské Lucerně slavnostní večer na Fučíkovu počest za účasti prezidenta A. Zápotockého a většiny nejužšího vedení komunistické strany a manželky J. Fučíka Gusty Fučíkové (1903 – 1987).

Hlavním řečníkem náměstek předsedy vlády a nejfanatičtější stalinista V. Kopecký, který se o vytvoření kultu osobnosti nejvíce zasadil. Ve svém projevu V. Kopecký označil J. Fučíka za syna dělnické třídy, bojovníka proti kapitalismu a fašismu, hrdého „bijce“ za práva dělníků. Měl být komunistickým intelektuálem, který pochopil, že jediné lidské štěstí se nachází ve společné cestě dělnictva a inteligence k budování socialismu podle myšlenek Karla Marxe (1818 – 1883) a Friedricha Engelse (1820 – 1895) ve stopách V. I. Lenina a J. V. Stalina. V Sovětském svazu podle V. Kopeckého viděl J. Fučík pokrokovou zemi, ke které je třeba vzhlízet.⁵⁶ V. Kopecký byl velmi obávaný i mezi svými kolegy, pro svůj fanatismus a vazby na NKVD, jejíž byl agentem. Měl podíl na politických procesech s M. Horákovou a R. Slánským, na jehož likvidaci se osobně podílel.⁵⁷

Po delší odmlce také veřejně vystoupil prezident Antonín Zápotocký, který se sice veřejného dění účastnil, ale pouze formálně bez veřejných projevů. Vystoupení prezidenta při příležitosti sjezdu Svazu zaměstnanců v hornictví a Svazu zaměstnanců v hutnictví, na které byl pozván. Celý projev se týkal těžby a dobývání, toho jak je plnění plánu důležité pro mír a budování socialismu, oceňoval nejlepší doly a železářny.⁵⁸ Téměř identický projev přednesl A. Zápotocký v Třineckých a Ostravských železárnách a Karvinských uhelných dolech. Opět zdůrazňoval, jak důležitá je pro mír a socialismus každodenní činnost řadových dělníků.⁵⁹

Články A. Zápotockého projevů k dělníkům byly doplněny o fotografie, jak je prezident mezi dělníky, kteří ho nadšeně vítali. Uvažující čtenář si musí položit otázku, jak souvisí plnění plánu s mírem? Pochopitelně nijak, pouze se jednalo o rádobu okázalé motivační formule, které měly vzbudit v dělnících dojem, že na i na jejich práci závisí mír, což u nich mělo zvýšit produktivitu práce. Jedním z důvodů, proč se cílem těchto motivačních formulí stali dělníci bez vyšších intelektových schopností, byla jejich snadná ovlivnitelnost a

⁵⁶ RUDÉ PRÁVO, 8. 9. 1953.

⁵⁷ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 115.

⁵⁸ RUDÉ PRÁVO, 11. 9. 1953.

⁵⁹ RUDÉ PRÁVO, 13. 9. 1953.

tendence stát se součástí „stáda ovcí“. Pokud by míra produktivity práce skutečně souvisela s mírem, proč se tedy nezavazovali k co nejvyšší produktivitě práce lékaři, právníci, ekonomové či vysokoškolští pedagogové?

V žádném dostupném prameni nenalezneme prohlášení lékaře, že ošetří denně co nejvíce pacientů, vysokoškolského pedagoga, že každoročně odpromuje co nejvíce odborníků. Naproti tomu téměř v každém výtisku Rudého práva se můžeme dočíst o závazcích horníků či rolníků o plnění produkce nad plán. Racionálně uvažující člověk by se samozřejmě nenechal ovlivnit nelogickými motivačními formulacemi, což si komunistická vláda uvědomovala a tedy se ani nesnažila pracovním nadšením takzvanou inteligenci ovlivnit. V 50. letech by se dala vysokoškolsky vzdělaná část obyvatelstva rozdělit do tří skupin. Kariéristy, kteří předstírali sympatie s komunisty, nijak se neprojevuující občany, kteří chtěli pracovat a žít v klidu a intelektuály, jenž upadli v nemilost režimu.

Třetí skupina byla pro komunistickou stranu zvlášť trnem v oku. Intelektuály, kteří měli vzdělání a kriticky se vyjadřovali vůči socialistickému zřízení, komunisté často šikanovali je samotné i jejich rodiny, nechávali je sledovat státní bezpečností. Nebylo výjimkou, že lékaři, pedagogové, inženýři či právníci byli zaměstnáni v dělnických profesích, často jen na pozici pomocného pracovníka. Názornou ukázkou je pražský Branický most mezi Braníkem a Malou Chuchlí, který nese lidový název Most inteligence. Tento název vznikl již při jeho budování mezi lety 1949 – 1955, kdy na jeho stavbě pracovala řada příslušníků inteligence (lékaři, filosofové, pedagogové aj.), kteří upadli v nemilost režimu.

Dne 14. září 1953 přineslo Rudé právo rozsáhlý pětistránkový článek o reformách v zemědělství v Sovětském svazu podle návrhu N. S. Chruščova. Nabízí se otázka, zda je jednalo o shodu okolností či záměr, ale právě dne 14. září, N. S. Chruščov oficiálně stanul v čele Sovětského svazu. Zemědělské reformy spočívaly ve zvýšení objemu produkce jak rostlinné, tak živočišné výroby.⁶⁰ Především rostlinná výroba měla být posílena v blízké budoucnosti rozsáhlými megalomanskými projekty. Následky Chruščovových zemědělských projektů jsou v zemích bývalého sovětského svazu patrné dodnes. Jednalo se především o zbudování bavlníkových plantáží, které měly zavlažovat řeky Amurdarja a Syrdarja, zavlažovacími kanály ovšem rapidně se snížil přítok do Aralského jezera, které začalo vysychat. Vysychání způsobilo dezertifikaci v širokém okolí. Ze solné pouště, která vznikala se eolickou činností, přenášela sůl na bavlníkové plantáže a úrodu ničila.⁶¹

⁶⁰ RUDÉ PRÁVO, 14. 9. 1953.

⁶¹ ŠOBR, M. (2012/2013) Podaří se zachránit Aralské jezero? Geografické rozhledy, ČGS, č. 2, str. 27 -29.

Druhým nešťastným projektem bylo rozorání celin, za účelem rozšíření zemědělských ploch. Rozoráno bylo území o velikosti Iráku, odvodněno několik velkých řek, což mělo negativní vliv na hydroelektrárny, říční dopravu a rybolov. Dalším problémem byl zásah do přírody budováním infrastruktur a zázemí pro zemědělce. Tento projekt byl vysoce ztrátový, ale Nikita Chruščov odmítal přiznat chybu a rozhodl, že bude oblast financovat na úkor tradičních zemědělských oblastí. Což mělo za následek paradoxně snížení zemědělské produkce. O důsledcích Chruščovova pošetilého projektu samozřejmě Rudé právo neinformovalo, o chybách Sovětského svazu se v 50. letech pouze šeptalo.

Rok 1953 byl také rokem dovršení první pětiletky. Především kvůli této příležitosti se 15. září sešlo Národní shromáždění ke dvěma schůzím za účasti prezidenta A. Zápotockého, který byl přivítán bouřlivými ovacemi. Úvodní vládní prohlášení přednesl předseda vlády V. Široký. Vyzdvihuje především přechod od kapitalismu k centrálnímu plánování a Gottwaldovu pětiletku označuje za nejvýznamnější krok v hospodářství. Neopomíná s vděčností připomenout, že za hospodářské úspěchy Československo vděčí Sovětskému svazu, podle jehož vzoru pětileté plány a centrálně řízenou ekonomiku převzalo.⁶²

V. Široký také zmiňuje demografické statistiky, podle kterých se od roku 1948 prodloužila střední délka života a natalita. Poklesnout měla i dětská úmrtnost na 55,1 z 1000 narozených dětí do prvního roku života. Růst měla také vzdělanost, kdy přibývalo středních a vysokých škol. Zřizování škol bylo zaměřeno především na průmyslová učiliště a školy technického směru.⁶³ Zasedání zakončil projevem předseda Národního shromáždění Zdeněk Fierlinger. V něm se zavazuje k pokračování budování socialismu a utužování bratrství se socialistickými zeměmi. Snižování rozdílů mezi městy a venkovem.⁶⁴

Přestože projev Z. Fierlingera zasedání zakončil, věnovalo se mu Rudé právo i následujícího dne, kdy otisklo méně významná prohlášení. Poslanec Jiří Pelikán (1923 – 1999) přednesl v rozpravě, že je nutné vést mládež k budování socialismu od útlého dětství, aby brala socialismus jako samozřejmou součást svého života.⁶⁵ Skutečnost, že redakce Rudého práva v posledních zářijových týdnech neměla podstatné téma, o kterém by psala dokazuje, že číslo ze 17. září věnovalo dvě strany zasedání Národního shromáždění, zbývajících pět stran pak zemědělskému plánu N. S. Chruščova, o kterém již rozsáhlé zprávy

⁶² RUDÉ PRÁVO, 16. 9. 1953.

⁶³ RUDÉ PRÁVO, 16. 9. 1953.

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ RUDÉ PRÁVO, 17. 9. 1953.

přineslo o několik dní dříve. Obsah článků o Chruščovově zemědělské reformě byl v podstatě stejný, pouze s poupravenými nadpisy.

Na podzim roku 1953 se poprvé objevily články, v nichž Rudé právo dělalo reklamu samo sobě. Většinou se jednalo o fotografie dělníků s výtiskem v ruce. Pod fotografií byly popisky ve stylu: *„Při desetiminutovce party zámečníka Josefa Kuchaře ze závodu ČKD Dukla Karlín v Praze je Rudé právo nepostradatelným pomocníkem.“*⁶⁶ Obsah článků pak zveřejňoval ohlasy zaměstnanců, které se mezi sebou víceméně neliší. Četba Rudého práva jim měla přinášet radost a posilovat jejich chuť v budování socialismu. Redakce neopomínala zmínit vděčnost sovětským novinářům, které považovala za své učitele a vzory.⁶⁷ Tisk měla být mocná zbraň v boji za mír a socialismus.⁶⁸

Obsáhlý článek věnovala sportovní rubrika návštěvě prezidenta A. Zápotockého na utkání Mezinárodního poháru se Švýcarskem, v němž Československá reprezentace zvítězila 5:0. Na Stadionu čs. Armády přivítalo prezidenta s chotí padesát tisíc diváků několikaminutovým skandováním *„Ať žije soudruh Zápotocký!“* Nadšení z přítomnosti prezidenta mělo překonat nadšení z hladkého vítězství.⁶⁹

4.2. Pohled na korejskou válku před a po smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda

V úvodní kapitole jsme referovali o tom, jakým způsobem byly na stránkách Rudého práva prezentovány okolnosti ohledně vzniku konfliktu na Korejském poloostrově. Vzhledem k faktu, že hlavní zaměření práce je rozmezí let 1951–1960, považuji za důležité, věnovat pozornost i Korejské válce, které patřila v letech 1950–1953 k hlavním tématům zahraniční rubriky Rudého práva.

Dne 3. ledna 1951 se Korejské válce věnovaly tři články, které mimo novoroční projev Kim Ir Sena k armádě Korejské lidově demokratické republiky a armádě Čínské lidové republiky, které děkoval za podporu, obsahoval výtisk dva články, které byly zjevnou propagandou, a jen málo informací se zakládalo na realitě, přestože se článek odvolával na *The Washington Herald*. Nepodloženou skutečností bylo především pak informování čtenářů o 11. 000 padlých amerických vojáků v bitvě Hynnamu a přiznání velitele Koalice OSN

⁶⁶ RUDÉ PRÁVO, 20. 9. 1953.

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ RUDÉ PRÁVO, 21. 9. 1953.

⁶⁹ RUDÉ PRÁVO, 21. 9. 1953.

generála D. MacArthura o převaze severního nepřítele.⁷⁰ Skutečností je, že o převaze Korejské lidově demokratické republiky nelze od zapojení Spojených států amerických hovořit. Od chvíle, kdy koalice OSN zatlačila severokorejskou armádu zpět za 38. rovnoběžku, probíhaly boje přibližně v okolí této zeměpisné šířky.⁷¹

Po prostudování výtisků Rudého práva v letech Korejské války lze tvrdit, že se zprávy neustále opakovaly, slova byla sice různá, ale význam byl stejný. Z textů měl čtenář chápat, že Kim Ir Sen a Mao Cetung, který severokorejskou stranu podporoval, jsou obránci míru naproti tomu H. Truman, D. Eisenhower a D. MacArthur jsou válečnými „štváči“. Údajných 11.000 padlých amerických vojáků dokonce dalo Rudé právo za vinu právě generálu D. MacArthurovi, kdy se měl snažit přetáhnout převahu na stranu Koalice OSN za jakoukoliv cenu. V některých článcích bylo zjevné emociální ovlivňování čtenáře, když dne 5. ledna 1951 vyšel článek MacArthurovy sliby a korejská skutečnost. Článek obsahuje údajný projev D. MacArthura, ve kterém slibuje americkým vojákům Štědrý večer s rodinou. Autor pak dodává, že 11.000 se slibu nedočkají a jsou v hrobě na korejském pobřeží u města Hamhun.

Článek je doplněný o fotografii důstojníka americké armády u údajných hrobů oněch 11.000 vojáků.⁷² Způsob, jakým je v Rudém právu popisována Korejská válka, je zjevná snaha přesvědčit československou veřejnost o převaze severokorejské armády. Z pohledu dnešního občana, který má možnost srovnání informací z velkého počtu tištěných, televizních, rozhlasových či internetových médií a kritický pohled na ně, se může zdát nepochopitelné, že čtenáři budou brát informace podávané Rudým právem jako ověřené a skutečné. Je třeba si ale uvědomit, že počátkem 50. let v Československu byl k dispozici pouze cenzurovaný rozhlas a tištěná média, mezi nimiž hrálo Rudé právo dominantní roli a pokud se podíváme na cílovou skupinu, což byly především skupiny s nižším stupněm vzdělání a dělnických profesí, mezi kterými nebylo mnoho kritiků režimu. Není divu, že většina obyvatel Československa měla o Korejské válce mylné představy.

Čtenáři s rozvinutějším intelektem, kteří k obsahu Rudého práva přistupovali, rezervovaně měli velmi omezené možnosti, jak se dostat k serióznímu zpravodajství. Veškerá volně dostupná periodika podléhala cenzuře. Pokud se v tisku objevil článek, který by hleděl kriticky na vládnoucí elitu či socialistické zřízení, dostal se autor článku i cenzor do sporu se zákonem a nechvalně známou StB, což nebýval problém Rudého práva ale i jiných periodik.

⁷⁰ RUDÉ PRÁVO, 3. 1. 1951.

⁷¹ FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, str. 16.

⁷² RUDÉ PRÁVO, 5. 1. 1951.

Řada šéfredaktorů, která byla v průběhu let 1948–1989 členy KSČ. Po celý průběh Korejské války mystifikovalo Rudé právo československou veřejnost nejen o průběhu války, ale i o ohlasu prostých občanů v mocnostech jako byly Svaz sovětských socialistických republik, Spojené státy americké, Velká Británie či Francie.

Značný prostor také dostaly v mnoha člancích významné osobnosti té doby, a to ať v pozitivním či negativním smyslu. Jednou z nejhůře vykreslených osobností byl generál a budoucí prezident USA Dwight David Eisenhower. Dne 6. ledna 1951 mu byly věnovány dva články převzaté od „dvorního zdroje“ Tiskové agentury Sovětského svazu. Počátkem roku 1951 se generál Eisenhower chystal na oficiální návštěvu Francie, což se mělo setkat s nevolí pracujícího lidu, kdy stávkovali všichni dělníci z továrny Ericson a vydali prohlášení, kde jej označují za vraha a s transparenty s nápisem „Eisenhower znamená válka“ pochodovali Paříží. Na tento příspěvek navazuje článek, podle nějž mají kritizovat jeho bývalí studenti z Columbijské univerzity, kdy protestují proti jeho osobě a zároveň podepisují Stockholmskou mírovou výzvu, jejíž obsah se věnuje zákazu jaderných zbraní. Právě D. Eisenhower se podílel na zakládání armádních vojenských laboratoří, kde se jaderné zbraně vyvíjeli.⁷³ Za absurdní lze považovat především to, že Dwight Eisenhower nikdy nestál v čele Columbijské univerzity jak je v článku uvedeno. Síla tvrzení byla umocněna tím, že si běžný občan – čtenář Rudého práva mohl jen stěží ověřit pravdivost mnohých předkládaných informací.

K pravidelným mystifikacím čtenářů patřilo přikládání odstrašujících fotografií k článkům, se kterým fotografie ve skutečnosti nesouvisela. Jako příklad může sloužit článek ze dne 7. ledna 1951, jehož název je „Taková je Amerika“, který se informuje o hladomoru ve Spojených státech, který měla způsobit vláda vysokými výdaji na Korejskou válku. Součástí článku je karikatura newyorského policisty, který obuškem surově bije protestujícího Afroameričana a fotografie devítičlenné rodiny, která byla nucená žít v chýši pod mostem. Emocionální masáž měly umocnit především údajně hladovějící děti a mladá matka s novorozencem v náručí.⁷⁴ Místo, kde byla fotografie pořízena samozřejmě nelze určit, ale mohlo je jednat o jakoukoli chudou početnou bělošskou rodinu kdekoli ve světě. Zprávy v podobném duchu se opakovaly v prvních lednových dnech v podstatě každodenně.

Celou stránku věnuje Rudé právo propagandě proti Spojeným státům celkem 11 článků, na nichž se podílelo samotné Rudé právo, Tisková agentura Sovětského svazu a novinář K. Winter. Pokud jde o K. Wintera, který ve svém článku popisuje situaci armády

⁷³ RUDÉ PŘÁVO, 6. 1. 1951.

⁷⁴ RUDÉ PŘÁVO, 7. 1. 1951.

Spojených států amerických v Korejské válce. Tvrdil, že svou brutalitou se dostaly do rozporu se svými spojenci, především pak Spojeným královstvím, Tureckem a Francií, která prý Spojené státy nenávidí, což má dokazovat zpráva z dalšího článku o masivních protestech při návštěvě generála Eisenhowera v Paříži. Agresivní a nenávistné články byly často doplňovány příspěvky s podtextem emocionálního vydírání, v tomto případě je to takzvané „Provolání korejských žen k ženám celého světa.“ Členky Demokratického svazu korejských žen ve svém svolání psaly, že americké bomby ničí život jejich dětí a matky musejí v mnoha případech sledovat, jak život jejich dětí zhasíná.⁷⁵ Autoři příspěvků se zřídka kdy odvolávali na spolehlivý zdroj, v mnoha případech je pouze podepsán autor či agentura a v obsahu je jakákoliv absence zdroj nebo odkud autor čerpal. V kontextu současného pohledu na tištěná média vidím Rudé právo jako „propagandistický bulvární plátek“, který má se současným bulvárním tiskem společná slova jako jsou neserióznost, zavádějící informace, snaha šokovat, fotografie a textový obsahy vytržené z kontextu. Rozdílem je pouze v obsahu, kdy současný bulvární tisk se zaměřuje na skandály především z intimního života známých osobností, Rudé právo naproti tomu bylo zaměřeno na oslavování komunismu a jeho představitelů a na psaní štvavých a nenávistných článků vůči západním demokraciím a jejich představitelům, především pak proti Spojeným státům.

4.3. Propaganda a antiamerikanismus jako politický program čelních představitelů Československa a hlavní téma Rudého práva

Korejská válka byla pro komunistickou propagandu velmi dobrou záminkou pro tvrdou kritiku Spojených států amerických. Pokud se články nepohybovaly kolem plnění pětiletých, či soutěží ve sběru papíru, byl hlavní obsah zaměřen právě na propagandu nebo podněcování nevole u čtenářů vůči Spojeným státům. Pozoruhodný byl však článek z 10. prosince 1952, který napsal pro Rudé právo sovětský novinář Nikolaj Charin. Článek nesl název „*Rasismus ve službách imperialismu*.“ S odvoláním na J. V. Stalina v něm obviňuje americké sociology Loyda Warnera a Leo Sorola z rasismu a šovinismu. Údajně měli vydat studii o méněcennosti Afroameričanů, Asiátů a Indiánů. Ve své studii měli uvést, že mají méně vyvinutý mozek a přetrvávají v nich „zvířecí pudy“.⁷⁶ Je pravdou, že do konce 60. let minulého století byla především v jižanských státech rasová nesnášenlivost a Afroameričané neměli rovná práva a byli segregováni. Například ve státě Georgia měli Afroameričané

⁷⁵ RUDÉ PŘÁVO, 9. 1. 1951.

⁷⁶ RUDÉ PŘÁVO, 10. 12. 1952.

oddělená sedadla v hromadné dopravě. V jižanských státech, které v rasové rovnoprávnosti zaostávaly za ostatními, neměli také Afroameričané možnost studovat na libovolné vysoké škole. To se změnilo až federálním nařízením prezidenta H. Trumana. Tato fakta nemění nic na tom, že Charinův článek byl dalším z kroků, jak čtenářům vykreslit Spojené státy americké v co nejhorším světle. Následujícího dne se objevil další štvavý článek proti Spojeným státům, kdy tentokrát ČTK citovala čínský tisk, který se kriticky vyjadřoval k návštěvě prezidenta. D. Eisenhowera v Koreji. Označuje jej za agenta Wall Streetu a lháře, kdy dementuje jeho vyjádření, v němž si přeje konec války. Naopak tvrdí, že D. Eisenhower válku podporuje, jinak, že by se snažil o stažení amerických jednotek a ne je byl navštívit. Údajně byl prezident podpořit své bývalé podřízené v boji.⁷⁷

Lze říci, že nastalo období dnů, kdy se nenašel výtisk, v němž by nebylo obvinění Spojených států ze zločinů proti míru. Jedním z mnoha dalších příkladů je obvinění, že Armáda Spojených států plánuje útok bakteriologickou zbraní v Německé demokratické republice. Tisková agentura Sovětského svazu, od níž zprávu Rudé právo přebralo, se odvolávalo na fakt, že americké okupační úřady rozdávaly ve Spolkové republice brožury, jak se chovat a postupovat při použití bakteriologické zbraně.⁷⁸

S podobnými články se setkáváme po celou dobu existence Rudého práva, především pak v 50. letech, kdy byly útržkovité zprávy ze Spojených států amerických vytrhávány z kontextu a upraveny podle potřeby propagandy komunistické strany. Účel býval většinou stejný, vnuknout čtenářům domněnku, že Spojené státy jsou nepřátelé míru a dělníků, naproti tomu Sovětský svaz je pravým opakem, tedy přítelem dělníků a ochráncem světového míru. Dnes víme, že i přes to, že Spojené státy nejsou bezchybnou demokracií, lze říct, že v porovnání se Sovětským svazem v mnoha ohledech dokonalé byly. Ať se jedná o svobodu slova, cestování osobního vlastnictví nebo životní úroveň. Rudé právo v rámci propagandy komunismu psalo pravý opak a je pochopitelné, že prostý člověk bez možnosti porovnání zpráv z jiných zdrojů přijímal obsah Rudého práva jako fakt.

Pokud pomineme štvavé články vůči Spojeným státům a západním mocnostem či jejich představitelích, můžeme si všimnout velkého množství článků oslavujících dělnické profese. Častým jevem byly články typu „*Kameník Novák vyrobil 10 000 šroubů nad plán*“. Takovým dělníkům, kteří překračovali plán výroby o velké množství, se říkalo úderníci a byli náležitě vychvalováni a odměňováni. Z pohledu dnešního laika se to může jevit jako komická

⁷⁷ RUDÉ PRÁVO, 11. 12. 1952.

⁷⁸ RUDÉ PRÁVO, 14. 12. 1952.

nepodstatná zpráva v rámci propagandy dělnické třídy, nicméně je nutné si uvědomit, že ještě počátkem 50. let přetrvávalo ve válkou zdecimované Evropě budovatelské nadšení a běžní občané chtěli slyšet, že se daří průmyslu a že se i Československo opět „staví na nohy“. Je samozřejmé, že Československo neutrpělo natolik závažné rány jako jiné evropské země, kde byly boje mnohem tvrdší, nicméně průmyslové podniky byly značně poškozeny spojeneckými nálety, například plzeňská Škodovka nebo brněnská Zbrojovka. Tedy oslavné články dělníků byly propagandou komunistické strany jen částečně, protože měly také plnit čtenáře optimismem a nadějí v poválečných letech. Toto „budovatelské nadšení“ nebylo jen denním obsahem Rudého práva, ale můžeme je vidět i ve filmech z první poloviny 50. let.⁷⁹

4.4. Naděje na příměří v Koreji

Konflikt na Korejském poloostrově, který trval bez mála tři roky, stál v období úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda v březnu 1953 poněkud v pozadí. Již nějakou dobu se boje pohybovaly kolem 38. rovnoběžky a ani jedna strana nevykazovala výraznou převahu.⁸⁰ Korejská lidově demokratická republika upustila od své původní agrese, což mělo původ v Moskvě. Přestože se Sovětský svaz přímo bojů neúčastnil, podporoval materiálně Pchjongjang i hlavního severokorejského spojence Čínskou lidovou republiku.⁸¹ Situace se změnila v březnu 1953 po smrti J. V. Stalina, kdy N. S. Chruščov, který odsuzoval stalinismus a jeho politika nespočívala v násilné šíření komunismu, ale spíše v destalinizaci a zachování socialismu v zemích východního bloku. Od března 1953 se tak obnovila jednání zúčastněných stran o příměří.

Na stránkách Rudého práva se na přelomu dubna a května opět objevovaly zprávy z Korejské války. Dne 1. dubna 1953 si čtenáři mohli přečíst prohlášení ministra zahraničí Čínské lidové republiky Ču En – laje k jednání o příměří. Tomuto jednání předcházela návrh vrchního velitele vojsk OSN Marka Wayne Clarka (1896 – 1984) o výměně zraněných a nemocných válečných zajatců. Tento vstřícný krok byl vřele přijat a při jeho projednávání se nepřátelené strany dohodly, že je nutné konflikt na Korejském poloostrově ukončit.⁸²

⁷⁹ Již několikrát zmiňované budovatelské nadšení je patrné například ve filmu *Dovolená s Andělem* z roku 1952 s Jaroslavem Marvanem v hlavní roli. Ve volném pokračování *Anděl na horách* z roku 1955 je „budovatelský podtext“ o poznání nižší, ba téměř žádný.

⁸⁰ CATCHPOLE, BRIAN. *Korejská válka 1950 – 53*. BB art. Praha 2003, str. 301.

⁸¹ NÁLEVKA, VLADIMÍR. *Kapitoly z dějin studené války I. díl*. ISE Praha 1997, str. 87.

⁸² RUDÉ PRÁVO, 1. 4. 1953.

Tento vstřícný krok obou stran ocenil ministr zahraničních věcí Sovětského svazu Vjačeslav Michajlovič Molotov (1890 – 1986), který se odvolal na přání J. V. Stalina z roku 1951, kdy se měli po písemné korespondenci s Kim Ir Senem shodnout na nutnosti výměny zajatců a ukončení bojů.⁸³ Tuto zprávu považuji za lživou, neboť J. V. Stalin podporoval anexi Korejské republiky a sjednocení obou zemí pod komunistickou vládou Kim Ir Sena. Je proto nepravděpodobné, že by mezi oběma diktátory proběhla písemná konverzace ohledně ukončení bojů. Jednání o příměří sice proběhlo již v roce 1951, ale pouze z iniciativy Korejské lidově demokratické republiky poté, co byly její jednotky po vyloštění Spojených států zatlačeny zpět za hranici 38. rovnoběžky. Z jednání o příměří ovšem sešlo.

Přestože se agrese Rudého práva zmírnila, byla iniciativa mírových jednání připisována především Korejské lidově demokratické republice, Čínské lidové republice a Sovětskému svazu. Často bývalo v Rudém právu také uváděno vyjádření většiny Socialistických zemí, které mírové jednání podporovaly. Ukončení bojů v Koreji si ovšem přáli i občané Spojených států, kteří měli podle Rudého práva zaslat tisíce dopisů prezidentu D. Eisenhowerovi, ve kterém jej žádají, aby se zasadil o ukončení války. D. Eisenhower si měl vítězství v prezidentských volbách zajistit především slibem o ukončení války a stažení amerických jednotek z Koreje.⁸⁴

Za velmi nevěrohodnou zprávu považuji článek, podle kterého mělo jít kvůli Korejské válce 130 000 vojáků do civilu. Zájem na pokračování války měli mít pouze generálové na vysokých pozicích, kteří dostávali provize ze zakázek ve zbrojním průmyslu, v němž by případné příměří znamenalo snížení výroby. Omezení výroby ve zbrojním průmyslu by též znamenalo propad na burze, tudíž bohatá třída ve Spojených státech neměla mít na ukončení konfliktu na Korejském poloostrově zájem.⁸⁵ Je zřejmé, že cílem těchto článků bylo vyvolat u čtenářů domněnku, že bohatí kapitalisté z Wall Street jsou ochotni pro zisk podporovat válku, která stojí životy řadových vojáků a civilistů. Naopak socialistické země byly popisovány jako mírotvůrci.

Je nutné si uvědomit, že Rudé právo bylo mezi lety 1948 – 1989 nejmočnějším médiem a mělo významný vliv na veřejné mínění. Obrovská moc Rudého práva jako „mediálního monopolu“ je vidět v tom, že dokázalo, aby široká část veřejnosti vnímala jako iniciátora Korejské války Spojené státy, přestože válku rozpoutala Korejská lidově

⁸³ RUDÉ PRÁVO, 2. 4. 1953.

⁸⁴ RUDÉ PRÁVO, 4. 4. 1953.

⁸⁵ Tamtéž

demokratická republika útokem na Korejskou republiku s cílem sjednotit obě země pod komunistickou diktaturu.

Chudší byla interpretace prohlášení představitelů Spojených států a dalších západních mocností. Pokud se v Rudém právu takový článek objevil, jednalo se o zprávy z „druhé ruky“, které byly značně upraveny podle potřeb komunistické propagandy. Přesvědčivým důkazem je skutečnost, že se většina článků obsahující zprávy ze Spojených států se odvolával na Tiskovou agenturu Sovětského svazu. Článek podle takovýchto kritérií vyšel dne 5. dubna 1953 kde se k výměně zajatců a případnému jednání o příměří vyjadřuje prezident Spojených států D. Eisenhower a britský ministerský předseda Winston Churchill (1874 – 1965).

Bohužel, jsou prohlášení obou státníků vytržena z kontextu a čtenář se tak pouze dověděl, že jak D. Eisenhower, tak W. Churchill podporovali výměnu zajatců a tento krok je nadějným předpokladem k jednání o příměří.⁸⁶ Není též náhodné, jakým způsobem byly články v Rudém právu řazeny na jednotlivé stránky. Bývalo téměř pravidlem, že vedle článku, který se týkal Spojených států a jeho představitelů, býval článek za Sovětského svazu, který byl vždy zaměřen pozitivně. A nadpis byl mnohem důležitější než samotný obsah. Záměrem bylo, aby čtenář viděl dvě mocnosti na opačných pólech: Sovětský svaz jako ochránce míru a lidu a Spojené státy jako agresora. Příkladem toho jsou tyto nadpisy článků z jedné stránky.

„Spojení pětiletého plánu v SSSR – velké vítězství míru“⁸⁷

„Vrazi a zločinci se hlásí do americké intervenční armády v Koreji“⁸⁸

„Militarizace a fašizace Spojených států pokračuje rychlým tempem“⁸⁹

Pro cenzory Rudého práva nebylo důležité, zda jsou informace ověřené a pravdivé, mnohem důležitější pro ně bylo, aby čtenář po té co otevře denní tisk, viděl politickou situaci podle představ komunistické propagandy. Nedůvěryhodnost zpráv jakkoliv souvisejících se Spojenými státy je o to hlubší, že v 50. letech byly zprávy výhradně buďto převzaty od Tiskové agentury Sovětského svazu nebo pod článkem není uvedeno jméno autora, pouze v závorce stojí „od našeho zvláštního zpravodaje“. Dnes můžeme jen spekulovat, kdo byl oním zvláštním zpravodajem? Mohla to být opět Tisková agentura Sovětského svazu, pouze

⁸⁶ RUDÉ PRÁVO, 5. 4. 1953.

⁸⁷ RUDÉ PRÁVO, 29. 7. 1950.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž

se neuvedl její název, neboť by se mohlo čtenářům zdát podezřelé, proč veškeré zpravodajství o Spojených státech čerpá Rudé právo pouze z jednoho sovětského zdroje. Pravděpodobně moly být některé články zcela smyšlené, neboť pro komunistickou propagandu bylo důležité pravidelně stavět Spojené státy a západní země do špatného světla.

Ukázkovým příkladem může být článek „Západoněmečtí militaristé proti míru!“ Opět se jedná o text bez podepsaného autora či odkazu na zdroj. Je zde uvedeno, že spolkový kancléř Konrad Adenauer (1876-1967) má zlost nad výměnou zajatců a strach z míru. Měl jet na oficiální státní návštěvu do Spojených států se snahou sabotovat mírové snažení Kim Ir Sena, V. M. Molotova a Čun En – Iaje. Důvodem Adenauerova zájmu na válce měla být jeho skrytá sympatie k Adolfu Hitlerovi a zhrzení z prohrané Druhé světové války.⁹⁰

Následujícího dne přineslo Rudé právo zprávu o situaci v Koreji. Zatímco ministerstvo zahraničních věcí Československa mělo posílit lékařskou pomoc, kdy poslala do místa konfliktu vojenské lékaře, kteří se připojili k lékařským jednotkám Čínské lidové republiky a Korejské lidově demokratické republiky. Nadpis článku zněl: *K událostem v Koreji zatímco socialistické země jsou zmiňovány v podnadpisu Péče o matky a děti v Koreji Spojené státy nesou podnadpis: Americké letectvo pokračuje v náletech na korejské obyvatelstvo.* Podle článku měli shodit na vesnice 120 tun pum a z kulometů vraždit rolníky, mezi nimiž byly ženy a starci.⁹¹

Je nutné se na podobné válečné oběti podívat z nestranného pohledu. Ke každému válečnému konfliktu neodmyslitelně patří i daň nejkřutější a tou jsou civilní oběti, především ženy a děti mezi nimi. Když k těmto tragickým událostem dojde, nepřítel obětí využije v rámci propagandy, kdy počet obětí zveličuje. Je pravděpodobné, že Spojené státy v bojích neúmyslně připravily o život určitý počet civilistů, nicméně komunistická propaganda tuto tragédii použila k tomu, aby obyvatelstvo v socialistických zemích považovalo Spojené státy za skutečného agresora. Pokud se ohlédneme do historie, můžeme vidět, že propagandu nejvíce využívali právě agresori, jako bylo nacistické Německo či socialistická média v průběhu Korejské a Vietnamské války.

Poté, co Spojené státy vyslovily na plenárním zasedání OSN dne 8. dubna 1953 zájem o ukončení korejské války, bylo nemožné, psát v socialistickém tisku opak.⁹² To bylo důvodem, kdy v jindy útočné Rudé právo psalo o Spojených státech s menší nenávisí, než

⁹⁰ RUDÉ PRÁVO, 8. 2. 1953.

⁹¹ RUDÉ PRÁVO, 9. 4. 1953.

⁹² RUDÉ PRÁVO, 10. 4. 1953.

bylo obvyklé. Nicméně pokud nemělo Rudé právo jinou možnost než interpretovat skutečné mírové stanovisko Spojených států vůči Korejské válce, bylo nutné najít řešení, jak pošpinit západní svobodné země. Ještě v témže čísle Rudého práva, v němž se psalo o touze Spojených států po míru na Korejském poloostrově, vyšel článek s názvem „*Rostoucí zbídačování pracujících v kapitalistických zemích*“.

Jako příčinu uvádějí vysoké náklady na zbrojení a omezení obchodních styků se Sovětským svazem, Čínskou lidovou republikou a dalšími zeměmi s lidově demokratickým zřízením. Velmi kritizovány jsou průmyslové podniky, které měly mít zastaralé vybavení, kvůli kterému vzniklo za rok 1952 75 000 závažných pracovních úrazů, bez řádného odškodnění. Také zde popisují nízkou životní úroveň dělníků, kteří měli žít i ve sklepních bytech o maximálně dvou místnostech, bez sociálního zařízení.⁹³ Článek byl opět anonymní, a lze pouze spekulovat, z jakých zdrojů čerpal autor tato čísla. Domnívám se, že šlo o čísla nepodložená a měla pouze vzbudit dojem, že řadový dělník má problém se v takzvaných kapitalistických zemích nejen uživit, ale i se zanedbanou bezpečností práce. Zkrátka dojem, že kapitalistům na dělníkovi nezáleželo. Tato skutečnost je opět velmi zkreslená, neboť ekonomika Spojených států byla nejvyspělejší na světě a průměrný plat dělníků byl po přepočtu kurzu a porovnání měsíčních výdajů vyšší než v Československu, zvláště pak po měnové reformě.

Naproti tomu se objevovaly absurdní články o blahobytu a pokroku v socialistických zemích. Například v Albánii měla být podle Rudého práva rychle se rozvíjející země s rostoucí ekonomikou a minimální nezaměstnaností. Plná elektrifikace vesnic a budování moderních průmyslových podniků.⁹⁴ Nejlepší odpovědí na tyto dezinformace je skutečnost, že každý, kdo dnes Albánii navštíví, může potvrdit, že moderní průmyslové podniky ve větším množství v zemi nikdy nebyly, tudíž vyvrací případný argument, že se Albánie stala nejchudší zemí Evropy až po pádu železné opony. Pokud by tomu tak bylo, byly by k vidění průmyslové Brown Fields, což ve větším množství vidět není. Albánie učinila po Druhé světové válce jistý pokrok v hospodářském vývoji, ale o blahobytu hovořit nelze. Mohlo by se zdát, že tato problematika nijak nesouvisí s Korejskou válkou, nicméně předmětem práce je analýza Rudého práva, při které je důležité popsat skladbu článků na jednotlivých stránkách, mezi kterými nebyla žádná souvislost, šlo pouze o to, aby vedle článku, ve kterém se píše o Spojených státech, byl článek o jakémkoli úspěchu socialistické země.

⁹³ RUDÉ PRÁVO, 10. 4. 1953.

⁹⁴ RUDÉ PRÁVO, 15. 4. 1953.

V témže čísle bylo rozsáhlé vyjádření ministra zahraničních věcí Václava Davida, které přednesl na shromáždění OSN, svolané kvůli podrobnostem ohledně příměří v Koreji. Za Československo se přikláněl k návrhu Polské lidové republiky, ve kterém tvrdí, že pouze příměří není zárukou míru a je pouze dočasné. Pro mír trvalejšího charakteru je nutné, aby světové velmoci jako byly Spojené státy americké, Sovětský svaz, Spojené království, Čínská lidová republika a Francie snížily stavy zbraní i počet aktivních členů armády až o jednu třetinu.⁹⁵ Příspěvek ministra V. Davida nebyl nikterak významný – cílem bylo vzbudit ve čtenáři dojem, že na zasedání OSN, kde mají zastoupení téměř všechny země světa, mají největší zájem na míru socialistické státy. Z tohoto důvodu je z celého zasedání v obsáhlém článku zmiňováno pouze stanovisko Polska a Československa.

Po čtrnáctidenním jednání byla provedena první výměna raněných a nemocných zajatců. Dne 15. dubna 1953 vyrazily kolony dvaceti nákladních automobilů a sanitních vozů z obou zneprátelených stran. Rudé právo neuvádí počet vyměněných zajatců, pouze svědectví korejského vojína a amerického četaře, podle nich byla po výměně poskytována na obou stranách výborná lékařská péče.⁹⁶

Jen o několik stran dále je článek anonymního zpravodaje, který měl několikrát navštívit severokorejský zajatecký tábor, v němž udělal několik rozhovorů s britskými a americkými zajatci, kteří se měli těšit velmi dobré péči. Dokonce uspořádali sportovní hry, ve kterých soutěžili Britové, Američané, Turci, Portorikánci a Filipínci. Každý z těchto národů měl soutěžit v lehké atletice, volejbalu, basketbalu, kopané, boxu a stolním tenisu.⁹⁷ Je pravdou, že již v průběhu druhé světové války mohli váleční zajatci v zajateckých táborech v určité dny sportovat či hrát divadlo, nicméně článek v Rudém právu popisuje severokorejský zajatecký tábor v příliš dobrém světle. Spojené státy se měly podle Rudého práva obávat výpovědi amerických vojáků, kteří se vraceli ze severokorejského zajetí. Výpověď mohla americkou veřejnost poštvat proti vládě, pokud by se dověděla o poměrech v zajateckých táborech, kde se měli zajatci dovědět pravdu o původu Korejské války.⁹⁸

Nicméně výpovědi přeživších zajatců o podmínkách v severokorejských zajateckých táborech byly zcela opačné, než jak je uvádělo Rudé právo. Dozorci byli velmi krutí, byly

⁹⁵ RUDÉ PRÁVO, 16. 4. 1953.

⁹⁶ RUDÉ PRÁVO, 17. 4. 1953.

⁹⁷ RUDÉ PRÁVO, 18. 4. 1953.

⁹⁸ Tamtéž

nedostatečné přiděly potravin a vězni byli pod výhrůžkou smrti nuceni poslouchat ideologické přednášky a učit se propagandistické texty.⁹⁹

Za velmi významnou považuji podobu novin ze dne 26. dubna 1953, kdy bylo jeden a půl strany věnováno projevu prezidenta D. Eisenhowera ke Korejské válce. Článek je nazván *Pravda k projevu prezidenta Eisenhowera ve sdružený vydavatelů amerického tisku*. Pravděpodobně se jedná o neupravený přepis projevu, v němž se prezident D. Eisenhower zabývá jednotlivými kroky, které považuje za stěžejní k ukončení Korejské války. Jedná se především o výměnu zajatců, stažení všech jednotek zahraničních armád z Koreje a postupné omezení stavů zbraní u světových velmocí, tedy u Spojených států, Sovětského svazu, Čínské lidové republiky, Spojeného království a Francie. Autor článku, který je opět anonymní tentokrát vyjádření hlavy Spojených států nikterak nekritizoval, pouze s každým z bodů polemizoval a snažil odůvodnit, z jakého důvodu nemohly fungovat.

Nicméně pro Rudé právo 50. let je zcela ojedinělé, aby se čtenář dočetl relativně pozitivní kritiku na prezidenta Spojených států.¹⁰⁰

Dne 26. dubna 1953 byla v korejském Panmundžonu zahájena jednání o příměří. Po předložení návrhů obou stran vznikla vzájemná dohoda, že by příměří mělo být ujednáno do dvou měsíců. Během těchto dvou měsíců budou pravidelně vysílány konvoje za účelem výměny zajatců.¹⁰¹ Dění v Koreji na stránkách Rudého práva v posledních dubnových a prvních květnových dnech zastínily články ohledně oslav 1. máje. Průběhům oslav tohoto státního svátku byla věnována značná pozornost. Fotografie a články z oslav byly v Rudém právu v hojné míře obsaženy nejen ze všech socialistických zemích, doplněné o krátké informace o tom, jak si Svátek práce připomínají komunistické strany v západních zemích. Za zmínku proto stojí pouze nenápadný článek, který informuje o návrhu prezidenta D. Eisenhowera na snížení rozpočtových výdajů ve zbrojním průmyslu, jenž přednesl v Kongresu. Výdaje, o které bude „ochuzen“ zbrojní průmysl měly být vynaloženy na pomoc chudším státům.¹⁰²

V posledních pár týdnech přinášelo Rudé právo mnohem méně agresivních článků vůči Spojeným státům, než bylo pro československou politiku 50. let běžné. Domnívám se, že z tohoto důvodu bylo nutné opět Spojené státy postavit do špatného světla. V průběhu řady

⁹⁹ CATCHPOLE, BRIAN. *Korejská válka 1950 – 53*. BB art. Praha 2003, str. 207.

¹⁰⁰ RUDÉ PRÁVO, 26. 4. 1953.

¹⁰¹ RUDÉ PRÁVO, 28. 4. 1953.

¹⁰² RUDÉ PRÁVO, 2. 5. 1953.

zasedání ohledně jednání o příměří měly Spojené státy provádět další letecké útoky na Fenjan a urychlují válečné dodávky Jižní Koreji.¹⁰³ Záměrem pro urychlování dodávek mělo být dodání co nejvíce zbraní před datem snížení výdajů na zbrojní průmysl, za což se ve svém prohlášení zaručil prezident D. Eisenhower.

Zcela nepochopitelně po dvou dnech Rudé právo vyvrátilo svůj článek z 5. května 1953 a otisklo článek *Provolání D. Eisenhowera k americkému kongresu*, ve kterém s odvoláním na Tiskovou agenturu Sovětského svazu uváděl prohlášení prezidenta Spojených států na pravou míru. Částka z omezení financování válečných výdajů, kterou D. Eisenhower slíbil věnovat chudším státům, mělo ve skutečnosti připadnout pouze Korejské republice, která si bude tak sama financovat válku proti Korejské lidově demokratické republice. Prezident D. Eisenhower prý ve skutečnosti nevěřil ve skutečné mírové úsilí Sovětského svazu a Čínské lidové republiky. Údajných 5,8 miliard dolarů bude investováno pro záškodnickou činnost proti Sovětskému svazu.¹⁰⁴ Nelze ponechat bez povšimnutí skutečnost, že 5. května vyšel článek bez uvedení zdroje, v němž byl citován projev prezidenta D. Eisenhowera, ve kterém vyslovil zájem o příměří na Korejském poloostrově a financování postižených zemí. 7. května však Rudé právo ve článku s odkazem na Tiskovou agenturu Sovětského svazu původní zprávu v podstatě dementovalo. Nabízí se tedy úvaha, že články v Rudém právu byly pod pečlivým dohledem nejen československých, ale i sovětských cenzorů, kteří měli rozhodující slovo o podobě článků souvisejících s politickou situací a mezinárodním děním. Cenzoři velmi pečlivě hlídali nejen, aby nebyla vidět snaha Spojených států o mírové jednání v Koreji, ale i jejich jakákoliv záslužná činnost. V době jednání o příměří se v Československu za značné pozornosti Rudého práva oslavilo osmé výročí od konce Druhé světové války. Dne 9. května 1953 se oslavám věnovala podstatná část Rudého práva, především pak články vyjadřující vděčnost Sovětskému svazu a Rudé armádě včetně děkovných telegramů nejvyšších představitelů Československa představitelům Sovětského svazu.

Pokud se ve zprávách negativního charakteru často objevovaly Spojené státy, při oslavách vděčnosti za osvobození jim byla zásluha odpírána. Skutečnost, že armáda Spojených států v čele s generálem Georgem S. Pattonem (1885 – 1945) osvobodila jihozápad Československa, nebyla vůbec zmiňována. Ve dnech 9. a 10. května 1953 se Rudé právo věnovalo z velké části oslavám osvobození od nacistického Německa, Spojené státy, které

¹⁰³ RUDÉ PRÁVO, 5. 5. 1953.

¹⁰⁴ RUDÉ PRÁVO, 7. 5. 1953.

osvobodily spolu s Rudou armádou Československo, byly však zmiňovány pouze v krátkém článku z jednání o příměří v Koreji. Článek uvádí, že Spojené státy odmítají všechny návrhy, které sovětská, čínská a severokorejská strana předložila. Údajně se snaží jednání o příměří zdržovat.¹⁰⁵ Důvod, proč by chtěly Spojené státy jednání zdržovat, článek neuvádí.

Je zřejmé, že cílem bylo, aby čtenář nepřemýšlel nad tím, proč v tisku chybí zmínka o tom, že Spojené státy mají nemalý podíl na osvobození Československa, ale aby je viděl jako překážku míru v Koreji. Toto tvrzení chtěly prostřednictvím Rudého práva upevnit nepodloženou anonymní zprávou, že Spojené státy pokračují v bakteriologické válce. Údajně měly 30. dubna svrhnout hmyz infikovaný blíže nespecifikovanou chorobou. Důkazem měla být skutečnost, že jde o druh hmyzu, který se v dané oblasti běžně nevyskytuje.¹⁰⁶

Podle obsahu Rudého práva z první poloviny května 1953 usuzují, že cenzori vyvinuli na redakci nátlak, aby byli vůči Spojeným státům přísnější než byli poslední dva měsíce od úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda.

Návrat štvavých článků se netýkal pouze Spojených států, ale v podstatě všech zemí, které nebyly součástí východního bloku. Terčem se stala i Socialistická federativní republika Jugoslávie, kterou Rudé právo označilo režim J. B. Tita za fašistický.¹⁰⁷ Toho označení se Titova Jugoslávie dočkala za svou samostatnost a nestrannost. J. B. Tito se nikdy nenechal ovlivnit J. V. Stalinem a politiku své země řídil dle svého přesvědčení. Přestože se jednalo o socialistickou zemi, neproběhlo v Jugoslávii žádné znárodnění, média byla relativně svobodná a občanům Jugoslávie nebylo znemožněno cestovat. „Politické klima“ v Jugoslávii může v mnoha bodech připomínat socialismus s lidskou tváří Alexandera Dubčeka (1921 – 1992) z roku 1968. Fakt, že přes území Jugoslávie proběhla velká část emigrace z Československa, dokazuje značnou míru svobody oproti zemím východního bloku. Koncem 60. let byly v Jugoslávii zřízené tábory, které poskytovali emigrantům ubytování po dobu, než si vyřídili potřebné doklady pro vycestování do vybrané země. Jelikož bylo jednání o příměří v Koreji téměř dva měsíce na „mrtvém bodě“ nepřinášelo Rudé právo po tuto dobu žádné podstatné informace, pouze v člancích opakovalo v pozměněné úpravě zprávy z předchozích dní.

Poměrně klidné období bylo mezi květnem a červencem roku 1953, kdy Rudé právo nepřinášelo žádné významné informace ohledně mezinárodního dění, což bylo důsledkem toho, že se jednání o příměří v Koreji zastavilo na „mrtvém bodě“ a zprávy z tuzemska se po

¹⁰⁵ RUDÉ PRÁVO, 10. 5. 1953.

¹⁰⁶ RUDÉ PRÁVO, 13. 5. 1953.

¹⁰⁷ Tamtéž

bezmála dvouměsíčním běsnění kolem úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda vrátily zpět k pro čtenáře nezáživným článkům o plnění pětiletky, plnění výroby nad plán, vyznamenávání nejlepších dělníků, projevy politiků.

4.5. Příměří v Koreji

Po delší odmlce přineslo Rudé právo dne 20. července zprávu, že prezident Korejské republiky I Sung man (1875 – 1965) a Spojené státy ohrožují uzavření příměří. Především prezident I Sung man měl sabotovat jednání o příměří, protože si nepřál odchod amerických jednotek ze země. Spojené státy se údajně snažily prostřednictvím propagandy v televizním pořadu přesvědčit lid, aby nabyl dojmu, že příměří sabotuje Čínská lidová republika a Korejská lidově demokratická republika. Americký lid tomu neuvěřil a žádal okamžité přijetí návrhů, které předkládala Čínská lidová republika a Korejská lidová republika.¹⁰⁸ Prezident Korejské republiky tak měl být poslední překážkou příměří a Čínská lidová republika vyzývala v otevřeném dopise Spojené státy, aby vůči němu nebyly shovívavé a zamezily mu sabotování příměří.¹⁰⁹

Skladba článků byla opět pečlivě promyšlena tak, aby vyhovovala komunistické ideologii. Článek ohledně sabotování příměří ze strany prezidenta I Sung mana pokračuje s podnadpisem „*Přípravy k podepsání příměří*“. V cestě podepsání příměří měl stát právě jen prezident I Sung man.¹¹⁰ Kritika na I Sung manovu osobu ovšem nebyla jen ze strany Rudého práva, ale i západní mocnosti jej označovali za slabého a nerozhodného politika, cemuž napovídá fakt, že nebyl přítomen při podepisování příměří.¹¹¹ V tento den si čtenář mohl v Rudém právu přečíst článek „*Dnes bude podepsána dohoda o příměří v Koreji*“. Jak lze předpokládat, Rudé právo pojalo článek jako další příležitost ke komunistické propagandě a zásluhy o příměří připsalo Sovětskému svazu, Čínské lidové republice a Korejské lidově demokratické republice. Jediným nezkresleným faktem je tak informace o stanovení demarkační linie na 38. rovnoběžce.¹¹²

Následujícího dne byla v Rudém právu v podstatě totožná zpráva, pouze s dodatkem, že dohoda byla podepsána a nabyla platnosti. Článek byl doplněn o telegram předsedy rady

¹⁰⁸ RUDÉ PRÁVO, 20. 7. 1953.

¹⁰⁹ RUDÉ PRÁVO, 23. 7. 1953.

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ NÁLEVKVA, VLADIMÍR. *Kapitoly z dějin studené války I. díl*. ISE Praha 1997, str. 91.

¹¹² RUDÉ PRÁVO, 27. 7. 1953.

ministrů SSSR G. M. Malenkova maršálu Kim Ir Senovi, ve kterém mu blahopřeje k vítězství budovatelů socialismu a míru.¹¹³

Příměří na Korejském poloostrově se prodloužilo až do dnešních dní (červen 2015), přestože mělo být prvním krokem k podepsání mírové smlouvy. Příměří neznamená konec války, ale pouze dohodu o zastavení válečných akcí.¹¹⁴

4.6. Zvýšení mezinárodního napětí v podání elit KSČ

Po delší odmlce se koncem září 1953 začaly v Rudém právu objevovat články upozorňující na provokace Spojených států vojenskými manévry kolem hranic Sovětského svazu a Čínské lidové republiky a snahu Sovětského svazu zabránit světové válce. Na plenární schůzi VIII. zasedání valného shromáždění OSN prohlásil zástupce Sovětského svazu v OSN Andrej Januarjevič Vyšinskij (1883 – 1954), že Spojené státy mají na svědomí tři roky trvající konflikt na Korejském poloostrově a tím i mnoho obětí na životech. A. J. Vyšinskij také obviňoval Spojené státy, že jejich cílem bylo vyvolat válečný konflikt v blízkosti Sovětského svazu.¹¹⁵

Sovětský svaz naopak má být „patronem“ míru, který se ve světě snaží udržet mír za každou cenu. A. J. Vyšinskij znovu přednesl návrh Sovětského svazu o zákazu jaderných a vodíkových zbraní.¹¹⁶ Již následujícího dne reagovala na Vyšinského prohlášení i československá strana prostřednictvím Ústředního akčního výboru Národní fronty Čechů a Slováků a Československým výborem obránců míru. Obdobně jako A. J. Vyšinskij předchozího dne obviňovaly válkychtivé kruhy ze Spojených států z rozpoutání války v Koreji, kterou nevedlo čestně, ale podle a zákeřně. Československo se zavázalo materiálně pomáhat Korejské lidově demokratické republice.¹¹⁷

Ke zvyšování mezinárodního napětí se na zasedání Valné hromady OSN vyjádřil i československý ministr zahraničních věcí Václav David (1910 – 1996). Ve svém projevu přiložil zásluhu o mír v Koreji všem mírumilovným zemím, především pak Sovětskému svazu. Za největšího nepřitele míru, který vyostřuje mezinárodní napětí, označil ministra zahraničí Spojených států Johna Fostera Dullese (1888 – 1959).¹¹⁸

¹¹³ RUDÉ PRÁVO, 28. 7. 1953.

¹¹⁴ FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, str. 16.

¹¹⁵ RUDÉ PRÁVO, 24. 9. 1953.

¹¹⁶ Tamtéž

¹¹⁷ RUDÉ PRÁVO, 25. 9. 1953.

¹¹⁸ Rudé právo, 26. 9. 1953.

J. F. Dulles se stal oblíbeným terčem komunistické propagandy pro svůj otevřený antikomunismus. Jeho prozíravost a nedůvěra v komunistické myšlenky byla jedním z hlavních impulsů, které vedly J. V. Stalina k nenávisti vůči Spojeným státům, kterou rozšiřoval i v sovětských satelitech. J. F. Dulles odmítal komunismus jako ideologii, diktátorský režim J. V. Stalina a byl tedy spolu se sovětským diktátorem jedním ze strůjců Studené války.

Velmi zajímavá je z hlediska mého oboru bilance ministra školství Ladislava Štolla (1902 – 1981). Shrnuje vysoké školství za posledních pět let. Součástí bilance je i vyjádření ke katedrám společenských věd. Podnadpis rozsáhlého článku je nazván *Za lepší práci kateder společenských věd*. Ministr školství si stěžuje, že pracovníci kateder nejsou dostatečně vzděláni v oboru, jelikož v době svých studií byl jejich obor ovlivněn prvorepublikovou buržoazií a kapitalismem a publikují malé množství kvalitních prací.¹¹⁹ Velmi nízkou úroveň měli mít nejen pedagogové, ale i studenti, kteří nebyli schopni napsat kvalitní kvalifikační práci. Na tento článek navazuje příspěvek s podnadpisem: *Bez kvalifikační práce nemůže být vysoké školy*. Aby bylo možné zvýšit kvalitu kvalifikačních prací, je nutné vzít si příklad ze sovětských vysokých škol. Vysokoškolští pedagogové a studenti by měli podle ministra L. Štolla jezdit na stáže do Sovětského svazu.¹²⁰

Značnou pozornost věnovalo Rudé právo též oslavám Dni Československé armády. Roku 1953 se tento svátek dostal do povědomí občanů ve větší míře než v předchozích letech. Je pravděpodobné, že tomu tak bylo z důvodu zvýšení mezinárodního napětí, proto bylo nutné ukázat vojenský potenciál. Přehlídka byla za účasti prezidenta A. Zápotockého a nejvyšších státních představitelů. A. Zápotocký si oblíbil stejně jako jeho předchůdce uniformu vrchního velitele branné moci, kterou často nosil, přestože ani jeden z nich nebyl voják.¹²¹

Ostatně ministr národní obrany A. Čepička, který chodil v uniformě po celou dobu své funkce, byl nevojákem, který při nástupu do funkce dostal hodnost armádního generála k nelibosti mnoha profesionálních důstojníků. Nabízí se domněnka, že prezident a ministři v uniformě měli veřejnost utvrzovat ve vojenské síle Československa. Hlavními řečníky byly právě A. Zápotocký a A. Čepička. Projevy, které pronesli, si byly velmi podobné. Nabádali v nich důstojníky i řadové vojáky, že je nezbytné budovat armádu po vzoru Sovětského svazu.

¹¹⁹ RUDÉ PRÁVO, 2. 10. 1953.

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ RUDÉ PRÁVO, 7. 10. 1953.

Považovali za nutné, aby armáda byla dobře vycvičena v terénu, ale i po politické stránce. Obránci míru musejí mít dobré socialistické smýšlení, jako záruku míru vidět socialismus naopak kapitalismus vnímat jako nepřítele míru a pracujících.¹²²

Podle titulků Rudého práva bylo září 1953 skutečně měsícem zvýšení napětí. Po silící rozepři mezi Sovětským svazem a Spojenými státy se objevily i problémy v rozděleném Německu. V Československu se uskutečnil „*Sjezd pro mírové řešení německé otázky*“¹²³ Hlavním řečníkem sjezdu byl předseda vlády V. Široký, který viděl cestu k trvalému míru v Evropě sjednocením Německa pod Německou demokratickou republiku pod dohledem Sovětského svazu a Čínské lidové republiky, protože právě tyto země se nejvíce zasloužily o příměří v Koreji. Naopak Spojené státy označil jako největší překážku, kterou podle Širokého budou při sjednocování Německa.¹²⁴ Pro současné a demokratické Německo je velmi důležité, že sjednocení přišlo až v roce 1990 pod politiku západního Německa. Svobodná Spolková republika Německo byla velmi důležitá pro československé emigranty, kteří tak mohli při notné dávce štěstí přejít na Šumavě do svobodného Bavorska, což by sjednocení pod komunistickou Německou demokratickou republiku znemožňovalo. Západní mocnosti si byly vědomy, že rozdělené Německo je významným strategickým místem pro obě strany a ani jedna se nechtěla svých „držav“ vzdát.¹²⁵

Následujícího dne přijal delegaci Československého sjezdu pro mírové řešení německé otázky prezident republiky A. Zápotocký, který označil rozdělené Německo za možné ohnisko konfliktu. Stejně jako předseda vlády V. Široký zdůraznil, že jedinou zárukou míru je sjednotit Německo pod Německou demokratickou republiku za podpory Sovětského svazu a Čínské lidové republiky.¹²⁶

V září 1953 zemřel bývalý ministr průmyslu a komunistický poslanec Gustav Kliment (1889 – 1953), který se výrazně zasadil o jeden z velkých zločinů komunismu - znárodnění průmyslových podniků, což i většina členů komunistické strany mimo stalinistické křídlo považovala za „nehoráznost, která nemá obdoby“.¹²⁷ K jeho úmrtí se vedle stranických špiček vyjádřil i prezident Antonín Zápotocký. Zápotockého smuteční projev byl v mnoha bodech lživý, například tvrdil, že se G. Kliment zasloužil velkou měrou o blahobyt obyvatelstva a

¹²² RUDÉ PRÁVO, 6. 10. 1953.

¹²³ RUDÉ PRÁVO, 12. 10. 1953.

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ NÁLEVKVA, VLADIMÍR. *Kapitoly z dějin studené války I. díl*. ISE Praha 1997, str. 78.

¹²⁶ RUDÉ PRÁVO, 13. 10. 1953.

¹²⁷ ŠTROUGAL, LUBOMÍR. *Paměti a úvahy*. Epocha. Praha 2009, str. 72.

prosperitu průmyslu.¹²⁸ Ve stejném čísle se objevila krátká zpráva o úmrtí Marty Gottwaldové (1899 – 1953), manželky prezidenta K. Gottwalda. Pod fotografií bývalé první dámy je kratičký článek, kde je popisována jako oddaná choť nezapomenutelného prezidenta Klementa Gottwalda.¹²⁹

Dvě velké fotografie, na jedné V. I. Lenin na druhé J. V. Stalin, tak vypadala titulní stránka 7. listopadu 1953 při příležitosti 36. výročí Velké říjnové socialistické revoluce v roce 1917 (*podle juliánského kalendáře proběhla 25. října*). Obsah čísla byl zúžen výhradně na projevy a blahopřejné telegramy státníků. Za Československo zaslali N. S. Chruščovovi telegram prezident A. Zápotocký a předseda vlády V. Široký. Telegramy přišly od státníků ze všech socialistických zemí. A. Zápotocký i V. Široký přednesli obsáhlé projevy, které oslavovaly Říjnovou revoluci jako nejvýznamnější mezník v novodobých dějinách, který ukázal lidu celého světa, že jediný správný směr je socialismus a buržoazie a kapitalismus jsou zkaženými přežitky, které vykořisťují poctivé pracující.¹³⁰

Nejrozsáhlejšího prostoru se dostalo projevu maršála Sovětského svazu K. J. Vorošilova, který hovořil o významu Říjnové revoluce pro pracující lid, pro modernizaci průmyslu, zemědělství, vzdělání, lékařského a sociálního zabezpečení a zvýšení životní úrovně ve zbídačeném Carském Rusku.¹³¹ Následujícího dne odhalil prezident A. Zápotocký na Charkovském nábřeží v Plzni pomník J. V. Stalina. Slavnostní odhalení se mělo konat před zraky tisíců jásajících plzeňských občanů.¹³²

Oslavy výročí Říjnové revoluce v roce 1953 byly čistou propagandou s cílem vštěpovat čtenářům socialistické smýšlení v co největší míře. Toto tvrzení zakládám na faktu, že 36. výročí není významným číslem a není obvyklé takové číslo oslavovat v takové míře, jako tomu bylo v Rudém právu. Bývá běžné připomínat si kulaté či polokulaté výročí jako je například 95. výročí založení Československa v roce 2013 či 70. výročí od konce druhé světové války v roce 2015. Ovšem věnovat 36. výročí celý výtisk denního periodika, odhalovat památníky či pronášet proslovy považuji za přinejmenším za bizarní. Stejný případ byl 23. listopadu 1953, kdy si Rudé právo připomínalo 57 let od narození K. Gottwalda. Oslava nedožitého narozenin bývalého prezidenta byla doplněna o článek „Na věčné časy“

¹²⁸ RUDÉ PRÁVO, 28. 10. 1953.

¹²⁹ RUDÉ PRÁVO, 29. 10. 1953.

¹³⁰ RUDÉ PRÁVO, 7. 11. 1953.

¹³¹ Tamtéž

¹³² RUDÉ PRÁVO, 8. 11. 1953.

který tvrdí, že budoucí generace budou i za několik desetiletí s vděčností vzhlížet ke K. Gottwaldovi a J. V. Stalinovi.¹³³

Je pozoruhodné, že redakce Rudého práva se nesnažila skrývat své ovlivnění politikou podle sovětského vzoru, což dokazuje článek z 5. prosince 1953, který již v nadpise informuje o školení československých redaktorů v Moskvě za účasti N. S. Chruščova. V průběhu školení byl kladen důraz na způsob podávání informací tak, aby každý čtenář článek správně pochopil, neméně důležité pak bylo v co nejvyšší míře vyzdvihovat socialismus jako jediný způsob budování blahobytu a vyšší životní úrovně.¹³⁴ Je zřejmé, že vládní elity si velmi dobře uvědomovaly moc médií, což dokazuje účast N. S. Chruščova na školení redaktorů.

Zveřejnění obsahu školení redaktorů v Moskvě považují za důkaz sebevědomí redakce Rudého práva, která se neobávala kritiky z řad čtenářů za ovlivnitelnost obsahů Moskvou. Druhou stránkou věci je otázka, zda čtenáři Rudého práva nebyli přesvědčeni, že československý tisk má být inspirován podle sovětského vzoru, čemuž pravděpodobně věřila i redakce. Koncem roku 1953 dostal větší prostor do té doby poněkud nenápadný budoucí prezident Antonín Novotný (1904 – 1975). Během plenárního zasedání mezi 3. – 5. prosincem 1953 byl A. Novotný hlavním řečníkem a jeho projevu byly v Rudém právu věnovány čtyři strany.

Hlavními body projevu A. Novotného bylo prohlubovat a rozvíjet ideologickou práci strany, rozšířit agitaci na pracovištích a hromadných akcích, propagovat ideologické myšlenky v rozhlase a tisku. Za nezbytné považoval také, aby věda a umění byly v socialistickém duchu a podporovaly stranickou ideologii.¹³⁵ Po A. Novotném vystoupil s projevem předseda vlády V. Široký, který v projevu nabádal o ještě těsnější propojení komunistické strany s pracujícím lidem, především pak dělníky. Těsné vazby mezi vládnoucí elitou a dělnickou třídou považoval za nejdůležitější prvek pro budování socialismu.

Záměrem pro úspěšné propojení těchto tříd bylo podle V. Širokého konzultovat jednotlivé kroky u československého učitele a vzoru Sovětského svazu.¹³⁶ Vzhledem k tomu, že v roce 1953 byla v každém větším podniku agitace velmi dobře organizována a konaly se pravidelné ideologické besedy za účasti většiny zaměstnanců, kdy především dělníci byli členy komunistické strany, je zřejmé, že podle obsahu projevu obou řečníků lze usoudit, že

¹³³ RUDÉ PRÁVO, 23. 11. 1953.

¹³⁴ RUDÉ PRÁVO, 5. 12. 1953.

¹³⁵ RUDÉ PRÁVO, 6. 12. 1953.

¹³⁶ Tamtéž

šlo především u V. Širokého o fanatismus, podle kterého by v nejlepším případě bylo veškeré dělnictvo členem komunistické strany.

S velikou vážností pojalo Rudé právo první novoroční projev prezidenta republiky A. Zápotockého. Na titulní straně byla veliká fotografie prezidenta v rozhlasovém studiu. Novoroční projevy prezidentů se mezi lety 1948 – 1989 svým obsahem příliš nelišily. Téměř totožné pak byly projevy prezidenta K. Gottwalda a A. Zápotockého. Hlavním tématem novoročních projevů bylo stejně jako i běžných projevů Budování socialismu, věrnost k Sovětskému svazu, potírání kapitalismu a buržoazie. Po ideologické části byla na řadě hospodářská bilance, která zaměřovala na plnění pětiletok, sdělení čísel ohledně zemědělské a hospodářské produkce, vyzdvihování podniků, které plnily „nad plán“.¹³⁷

Leden roku 1954 přinesl jedno pro komunismus významné datum 21. ledna, kdy uplynulo třicet let od smrti V. I. Lenina. Rudé právo otisklo na titulní stránku jeho velikou fotografii. Památce V. I. Lenina je věnován celý téměř celý výtisk, kde je popisován jeho soukromý i politický život, zdůrazňuje se jeho zásluha o založení komunistické strany v Sovětském svazu, zásluha na pádu cara Mikuláše II. (1868 – 1918) po Říjnové revoluci.

Dále jsou ve výtisku informace o tom, jak si V. I. Lenina připomínají socialistické země a komunistické strany po celém světě. Čtenáři si také mohli přečíst prohlášení J. V. Stalina a Maxima Gorkého (1868 – 1936), kteří jej považovali za velkého otce komunismu a socialismu.¹³⁸ V záhlaví čísla stojí citát J. V. Stalina „*Není větší cti, než být členem strany, jejímž zakladatelem a vůdcem je soudruh Lenin*“¹³⁹

Nejvýznamnějším státním svátkem byl bezesporu 25. únor. V roce 1954 byla pořádána slavnostní vojenská přehlídka Vojenské technické akademie v Brně za účasti prezidenta A. Zápotockého před nastoupené jednotky předstoupil v uniformě vrchního velitele branné moci, kterou si velmi oblíbil. Po krátké přehlídce přednesl prezident republiky projev posluchačům akademie. Jeho obsah byl zpočátku zaměřen na odkaz K. Gottwalda jako velkého učitele pracujícího lidu, oddaného žáka J. V. Stalina.¹⁴⁰ Úvod projevu byl již klasickým posilováním kultu osobnosti. Ve druhé části projevu oslovil pedagogy a posluchače s tím, že je nutné vychovávat vzdělané důstojníky, neboť Československá lidově demokratická armáda potřebuje ve svém velení intelektuální a uvědomělé důstojníky. Na vojenských vysokých

¹³⁷ RUDÉ PRÁVO, 2. 1. 1953.

¹³⁸ RUDÉ PRÁVO, 21. 1. 1954.

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ RUDÉ PRÁVO, 25. 2. 1954.

školách bylo podle A. Zápotockého nezbytné vzdělávat posluchače v duchu marxismu – leninismu.¹⁴¹

Podle očekávání se velké pozornosti dostalo výročí úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda. Předvídatelný byl také obsah článků věnovaný sovětskému diktátorovi. Pod velkou fotografií byl rozsáhlý text připomínající život J. V. Stalina a jeho „důležitý“ odkaz pro úspěšné budování socialismu. Součástí článků o J. V. Stalinovi je i báseň Josefa Kainara (1917 – 1971) Stalinova řeka psána v ideologickém duchu.¹⁴² Výročí úmrtí K. Gottwalda bylo pojato velmi podobně jak v případě jeho sovětského vzoru. Fotografií přes polovinu stránky doprovázel článek s nadpisem Bojovník za socialismus, ve kterém je popisován jeho politický život, dále pak jeho význam pro socialismus. Bratrství mezi K. Gottwaldem a J. V. Stalinem začalo upevňovat družbu mezi československým a sovětským národem, a podle Rudého práva bylo nutné nadále pokračovat podle ideálů K. Gottwalda a J. V. Stalina.¹⁴³ Bratrství mezi K. Gottwaldem a J. V. Stalinem bylo pouze součástí propagandy. Ve skutečnosti si sovětský diktátor prvního dělnického prezidenta příliš neoblíbil a což si K. Gottwald dobře uvědomoval a měl proto z J. V. Stalina panický strach. Dokonce se děsil osobního setkání a odmítal pozvání do Moskvy, kam místo sebe posílal svého zetě ministra národní obrany armádního generála A. Čepičku.¹⁴⁴

K jejich úmrtí se také konalo smuteční shromáždění. Role hlavního řečníka se zhostil prezident A. Zápotocký, který ve svém projevu oslavoval život a dílo svého předchůdce i jeho sovětského učitele a upevňoval kolem J. V. Stalina a K. Gottwalda kult osobnosti. V menší míře byly v povědomí také narozeniny N. S. Chruščova, i když se již nedalo hovořit o kultu osobnosti, jako tomu bylo u J. V. Stalina či K. Gottwalda. N. S. Chruščovovi byl při příležitosti jeho 60. narozenin věnován skromný příspěvek s fotografií, pod kterou byl pouze telegram za celou československou vládu.¹⁴⁵ Skutečností, že narozeninám N. S. Chruščova nebylo věnováno zdaleka tolik pozornosti jako narozeninám J. V. Stalina v předchozích letech dokazuje, že začalo postupné upouštění od kultu osobnosti. Za což se přičinil sám N. S. Chruščov částečným odtajněním zločinů z období vlády J. V. Stalina.¹⁴⁶ Památce K. Gottwalda a J. V. Stalina byla sice pořád věnována pozornost, ale bylo cítit, že současné

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² RUDÉ PRÁVO, 9. 3. 1954.

¹⁴³ RUDÉ PRÁVO 14. 3. 1954.

¹⁴⁴ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 115.

¹⁴⁵ RUDÉ PRÁVO, 17. 4. 1954.

¹⁴⁶ DUKES, PAUL. *Joseph Stalin*. History Today 1980, str. 18.

vedení Sovětského svazu nepovažuje za nezbytné požadovat po tisku v socialistických zemích zmiňovat svého nejvyššího představitele v každém čísle. Nicméně oslava socialistických svátků byla velmi podobná předcházejícím letům. Dne 1. května byla na titulní stránce ilustrace dvou dělníků, z nichž jeden drží v ruce vlajku Sovětského svazu a druhý holčičku s pugetem květin. Ilustrace je doplněna heslem „*V před za budováním vlasti a míru po boku Sovětského svazu.*“¹⁴⁷

Projev prezidenta A. Zápotockého byl opět plný hesel o budování socialismu a vzhlížení k Sovětskému svazu. Koncem května 1954 se měly konat volby, což byla dobrá příležitost pro propagandistické a agitační články. Redakce rudého práva vsadila na snadnou ovlivnitelnost čtenářů známými osobnostmi. Několik známých osobností z řad umělců vyjádřilo podporu komunistické straně. Pod nadpisem *V jednotě je síla* národní umělec, herec Jaroslav Průcha (1898 – 1963) vyzývá čtenáře, aby šli stejně jako v roce 1948 volit komunistickou stranu, kdy republiku pracující lid proměnil v nerozbornou pracující sílu.¹⁴⁸ V následujících dnech Komunistická strana prostřednictvím Rudého práva informovala o téměř stoprocentní účasti ve volbách s výsledkem, který jasně ukázal, že občané Československa stojí za komunistickou stranou.¹⁴⁹ Vzhledem k tomu, že účast byla nepovinně povinná a hlídala se podle seznamů v jednotlivých okrscích, bylo logické, že se účast stem procentům blížila. Pokud se někdo k volbám nedostavil, mohl být a často byl perzekuován.¹⁵⁰

Drtivé vítězství komunistické strany ve volbách bylo také logické, protože komunistická strana měla mezi lety 1948 – 1989 v podstatě „stranický monopol“ a volby nebyly tajné, tudíž volební komise měla přehled o tom, kdo si bere lístek KSČ a kdo ne. Ti, kteří se odvážili vzít jiný lístek, často měli problémy v zaměstnání, dětem bylo znemožněno studium, byl znemožněn kariéerní postup. Nicméně jediná tolerovaná strana, která měla částečné zastoupení ve vládách, byla Československá strana lidová, která ovšem své vedení volila podle požadavků komunistické strany. Hlavní postavou Československé strany lidové byl exkomunikovaný katolický kněz Josef Plojhar (1902 -1981), který kolaboval s KSČ, kdy udával kolegy duchovní a i v době největšího komunistického teroru byl vůči komunistické straně loajální. Jen několik týdnů po úspěšných volbách pořádala Komunistická strana X. sjezd KSČ za značné pozornosti tisku. Informace ke sjezdu přinášelo Rudé právo s

¹⁴⁷ RUDÉ PRÁVO, 1. 5. 1954.

¹⁴⁸ RUDÉ PRÁVO, 15. 5. 1954.

¹⁴⁹ RUDÉ PRÁVO, 18. 5. 1954.

¹⁵⁰ BELKO, MARIÁN. *Vývoj volebního systému v českých zemích od roku 1848.*, in: CHYTILEK, Roman - ŠEDO, Jakub (eds.): *Volební systémy*, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004, str. 187.

každodenní pravidelností již čtrnáct dní předem. Dne 11. června 1954 den X. sjezdu KSČ byl označen za počátek slavných dní naší vlasti. Zahájen byl projevem prezidenta Antonína Zápotockého. Velký význam se přikládal účasti delegace Komunistické strany Světského svazu, která se položením věnců v mauzoleu K. Gottwalda poklonila jeho památce. Sjezd se konal 11. – 15. června a bilancovala se práce strany a „úspěchy“ za posledních pět let od IX. sjezdu v roce 1949. A. Novotný zde byl zvolen prvním tajemníkem strany.¹⁵¹

Obsáhlý referát přednesl zvolený první tajemník KSČ A. Novotný. V projevu se zabýval poválečným uspořádáním Evropy, hovořil o důsledcích Jaltské a Postupimské konference. Největší problém současné Evropy viděl v poválečném rozdělení Německa. Zatímco vychvaloval socialistické zřízení v Německé demokratické republice a prezidenta Wilhelma Piecka (1876 – 1960) označil za pokrokového budovatele socialismu, spolkového kancléře Spolkové republiky Německo K. Adenauera označil za fašistu a překážku v udržení míru.¹⁵²

Veřejné projevy nebyly Novotného silnou stránkou, neměl dostatečné charisma a komolil cizí slova, která musela být do poznámek psána foneticky. Jiná slova směšně komolil či zkracoval vynecháním písmena. Místo *k*, vyslovoval *g* například *balgon*, *demogracie*, zkracoval slova jako *suprvelmoc*, *imprialismus*.¹⁵³ Celková jazyková kultura a intelekt A. Novotného byly zdaleka nejslabší ze všech dosavadních československých prezidentů. Vzdělanější část obyvatelstva tak jeho projevy poslouchala spíše s očekáváním dalšího zábavného přereknutí než kvůli stereotypnímu obsahu, který se u všech čelních představitelů Československa příliš nelišil.

Při příležitosti X. sjezdu komunistické strany přicestoval na státní návštěvu N. S. Chruščov, který ve svém projevu oceňoval práci československých komunistů, Prahu označil za evropskou kulturní metropoli, kde v roce 1912 V. I. Lenin zúžil Komunistickou stranu pouze na bolševiky, což mělo být zásadní pro budoucí vývoj. Projev byl několikrát přerušen bouřlivými ovacemi vestoje.¹⁵⁴

Výročí či jubilea byla především pro období socialismu velmi dobrou záminkou k propagandě. Bylo proto běžné, že Rudé právo věnovalo těmto příležitostem značnou pozornost u všech socialistických zemí. V září 1954 slavila Čínská lidová republika pět let od

¹⁵¹ RUDÉ PRÁVO, 12. 6. 1954.

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 154 – 155.

¹⁵⁴ RUDÉ PRÁVO, 13. 6. 1954.

svého založení. Kromě běžných blahopřejných telegramů od nejvyšších představitelů Československa, byl do Pekingů vyslán vládní speciál s delegací vedenou prvním náměstkem předsedy vlády V. Kopeckým. Ve svém projevu hovořil o bratrských vztazích Čínské lidové republiky a Československa, vyjádřil obdiv čínského boje za světový mír, při čemž nezapomněl jako „fanatický komunista“ označit Spojené státy za agresory a překážku míru, svým údajným plánem budovat vojenské základny v Jihovýchodní Asii.

Čínská lidová republika v čele s Mao Ce tungem je podle V. Kopeckého vedle Sovětského svazu největším poslem míru a budovatelem socialismu.¹⁵⁵ Na slavnostním zasedání v Pekingu promluvil N. S. Chruščov, jehož projevu byla věnována o poznání větší pozornost než projevu V. Kopeckého, přestože se projevy svým obsahem příliš nelišily. Nicméně v období mezi lety 1948 – 1989 bývalo zvykem, že projevy nejvyššího představitele Sovětského svazu dostávaly v Rudém právu přednost, především pak v 50. letech.

Jistě nebylo náhodou, že jen několik dní po projevu N. S. Chruščova a V. Kopeckého v Čínské lidové republice, kdy označovali Spojené státy, za agresory a překážku míru, podala Čínská lidová republika stížnost OSN na americkou agresi. Stížnost je rozdělena do sedmi následujících bodů: *1) Taivan je pod kontrolou USA. 2) USA dodávají zbraně skupině generála Čankajška. 3) poskytování financí Čankajškově skupině na rozpoutání války. 4) výcvik Čankajškovy armádních jednotky, která přepadá lodě poblíž Taivanu. 5) Maření čínského obchodu zadržováním obchodních lodí. 6) Proniknutí amerických stíhaček do čínského vzdušného prostoru a sestřelení čínských letadel. 7) Uzavření paktu s Filipíny a Japonskem a Korejskou republikou proti Čínské lidové republice.*¹⁵⁶ Je pravdou, že Spojené státy měly v Japonsku a na Filipínách základny, ale ty byly pro případ opětovné agrese Korejské Lidově demokratické republiky, která za podpory Čínské lidové republiky a Sovětského svazu napadla Korejskou republiku, což byla skutečná příčina Korejské války.

Pro socialistické země bylo typické původ války a politické napětí překrucovat podle své potřeby. Skutečným důvodem podání stížnosti OSN byla snaha o zrušení amerických základen v Japonsku, Korejské republice a na Filipínách (tamtéž). Bylo to pochopitelné, protože především základna v Japonsku, která byla významným vojenským strategickým místem, byla sovětskému svazu trnem v oku. Je nutné si uvědomit, že Sovětský svaz neměl reálnou možnost na Spojené s výjimkou Aljašky zaútočit. Jaderný potenciál Sovětského svazu převyšoval spojené státy pouze do kvantity, kvalita byla na straně Spojených států, jejichž

¹⁵⁵ RUDÉ PRÁVO, 1. 10. 1954.

¹⁵⁶ RUDÉ PRÁVO, 12. 10. 1954.

rakety byly schopny doletět na sovětské území. O to více se Sovětský svaz obával spojení Spojených států a Japonska, neboť v případě konfliktu je vzdálenost mezi japonským ostrovem Hokkaidó a sovětskými Kurilskými ostrovy pouhých 24 kilometrů. Je tedy pravděpodobné, že stížnost Čínské lidové republiky OSN a projev V. Kopeckého byly předem pečlivě připraveny Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou. Československá delegace pak pravděpodobně dostala instrukce, co má být obsahem projevu V. Kopeckého.¹⁵⁷

Dne 14. listopadu 1954 představilo Rudé právo kandidáty pro volby do Národního shromáždění, které vybrali zástupci rolníků, dělníků a pracující inteligence. Nelze si nevšimnout, že se neobjevily téměř žádné nové tváře. Kandidáty byli V. Široký, A. Novotný, K. Bacílek, R. Barák, Z. Fierlinger, V. Kopecký, A. Čepička, J. Dolanský či J. Plojhar. A. Novotný ve svém projevu v ČKD Stalingrad na pražských Vysočanech neváhal přímo tvrdit, že pokud je občan slušný a bezúhonný musí dát hlas pro socialismus, tedy otevřeně označil za nepoctivého kriminálního každého, kdo by volil jinak.¹⁵⁸ V podobném duchu byl i projev prezidenta A. Zápotockého v Československém rozhlase. Při volbě se pak nechal vyfotografovat, jak vkládá hlasovací lístek do volební urny. Podle výsledků se mělo voleb účastnit 99,1% oprávněných voličů s tím, že 97,8% hlasovalo pro kandidáty Národní fronty.¹⁵⁹ Okolnosti ohledně voleb mezi lety 1948 – 1989 jsou v práci již několikrát zmiňovány.

Po úspěšných volbách se konala celostátní konference Národní fronty, kde se po bilancování úspěchu plánoval program na nadcházející volební období. Jedním z hlavních řečníků byl ministr zdravotnictví J. Plojhar. Je ironické číst projev katolického kněze, který začíná oslovením Vážení přátelé, soudruzi, soudružky. Hovořil o mírovém poselství Sovětského svazu, kritizoval Spolkovou republiku Německo za kapitalismus a imperialismus a tvrdil, že brání sjednocení Německa pod NDR.¹⁶⁰ J. Plojhar se kvůli moci a kariéře zaprodal komunistické straně a přes svou exkomunikaci, kterou provedl arcibiskup Josef Beran (1888 – 1969) nikdy nepřestal nosit kněžský kolárek. Přes nátlak státu J. Beran exkomunikaci nikdy neodvolal.

Nadřazenost Sovětského svazu byla v 50. letech všudypřítomná, a proto není překvapením, že 75. výročí od narození J. V. Stalina byla věnována o poznání větší pozornost než 70. narozeninám prezidenta A. Zápotockého. J. V. Stalin se narodil 18. prosince, A.

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ RUDÉ PRÁVO, 26. 11. 1954.

¹⁵⁹ RUDÉ PRÁVO, 27. 11. 1954.

¹⁶⁰ RUDÉ PRÁVO, 10. 12. 1954.

Zápotocký 19., přesto se o sovětském diktátorovi psalo ještě 21. 12. zatímco o prezidentu A. Zápotockém nikoliv.¹⁶¹

4.7. Eskalace napětí a jaderný arzenál na stránkách Rudého práva

Počátkem roku 1955 se v Rudém právu začaly čím dál častěji objevovat zprávy z celého světa o protestech proti atomovým zbraním. Jaderné zbraně se již snažili vyvinout nacisté během druhé světové války, nakonec se to pro dobro celého světa nepodařilo Třetí říši, ale Spojeným státům. Po útocích na Hirošimu a Nagasaki si světové mocnosti uvědomily, že bez jaderné zbraně velmocemi nebudou. Spojené státy i Sovětský svaz tak začaly závody ve zbrojení a obě mocnosti provedly řadu testovacích výbuchů. Spojené státy v pouštích Nevady a Nového Mexika, Sovětský svaz v Semejské oblasti v kazašských stepích a na Nové Zemi. Důvodem, proč se v roce 1955 stala problematika závodů ve zbrojení jedním z hlavních témat pro představitel Československa, byla skutečnost, že se Sovětskému svazu a Spojeným státům podařilo vyvinout vodíkovou bombu, která byla tisíckrát silnější než původní jaderná a síla se již měřila v megatunách.¹⁶²

Kvůli problematice závodů ve zbrojení zasedalo v únoru 1955 plenární zasedání Národní fronty, jehož výsledkem bylo podnícení podpisové kampaně proti atomové válce a dalšímu vývoji atomových zbraní.¹⁶³ Tisk v zemích Východního bloku samozřejmě označoval jako podněcovatele atomové války Spojené státy, přestože byl válce nakloněn především Sovětský svaz za vlády J. V. Stalina. N. S. Chruščov sice ve velké míře podporoval vývoj atomových zbraní a v roce 1954 započal vývoj bomby Car (největší atomová zbraň, která kdy byla odpálena), nicméně po té co zhlédl filmové záběry ze zkoušky odpálení sovětské vodíkové bomby, několik dní nespal a uvědomil si, že jakákoli zem, která použije jadernou zbraň, se sama vžene do záhub, protože odvěta by znamenala totální zničení.¹⁶⁴

Stejný názor měl i prezident Spojených států D. Eisenhower, který tvrdil, že atomová válka v podstatě nemá smysl, protože by ve zničeném světě nebylo vítěze. Domnívám se, že právě atomové zbraně po provedení testovacích odpalů a zjevných následků v Hirošimě a Nagasaki byly největší zárukou míru. Je ironií, že nejničivější zbraně jsou zárukou míru, ale po té co byly známy důsledky jejich použití, se staly pouze strategickou zárukou bezpečí, že si

¹⁶¹ RUDÉ PRÁVO, 21. 12. 1954.

¹⁶² FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, str. 18.

¹⁶³ RUDÉ PRÁVO, 11. 2. 1955.

¹⁶⁴ FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, str. 18.

na zem, která tuto zbraň vlastní nikdo nedovolí zaútočit. Mé tvrzení dokazuje skutečnost, že žádná země, která vlastní atomovou zbraň, nebyla nikdy napadena.¹⁶⁵

K otázkám mezinárodního napětí ohledně atomových zbraní přináší Rudé právo ojedinelý rozhovor tří amerických novinářů s maršálem Sovětského svazu Georgijem Konstantinovičem Žukovem (1896 – 1974). G. K. Žukov byl celosvětově vážená osobnost druhé světové války, vrchní velitel v bitvách u Stalingradu, před Moskvou a o Berlín. Známe také svým velmi dobrým vztahem s generálem D. Eisenhowerem. Do jisté míry by se dalo hovořit o přátelství k nelibosti J. V. Stalina, který G. K. Žukova za přátelský vztah k D. Eisenhowerovi kritizoval.

Oba pojil vzájemný respekt a podobný pohled na řadu vojenských otázek. Novináři Hearst, Smith a Conniff v obsáhlém rozhovoru hovoří s G. K. Žukovem o atomových zbraních, mezinárodním napětí a prezidentu Eisenhowerovi. G. K. Žukov je toho názoru, že atomové zbraně by měly být celosvětově zakázány a postupně likvidovány. Zastává názor, že světovému míru překážejí základny Spojených států v blízkosti Čínské lidové republiky a Sovětského svazu. Tvrdí, že Sovětský svaz nemá zájem rozpoutat válku a že nikdy nenapadne žádnou zemi jako první. Sám pak věří, že válka mezi Sovětským svazem v blízké budoucnosti nehrozí, neboť věří v závazek, který si dali s generálem D. Eisenhowerem v Německu po válce. Měli si vyměnit slib, že Sovětský svaz a Spojené státy na sebe vzájemně nezaútočí. Na závěr rozhovoru nechal po novináři Hearstovi, vyřídít prezidentu D. Eisenhowerovi srdečné pozdravy, přání všeho nejlepšího, doufání v uvolnění napětí mezi Sovětským svazem a Spojenými státy. Vyslovil také přání po uvolnění napětí Spojené státy a prezidenta D. Eisenhowera navštívit. D. Eisenhower měl G. K. Žukova na návštěvu pozvat při posledním osobním setkání.¹⁶⁶ Nabízí se myšlenka, do jaké míry byly otázky a odpovědi upraveny cenzory? Osobně se domnívám, že spíše než upravovány byly některé otázky vynechány a otištěny pouze ty, které budou ukazovat mírové smýšlení Sovětského svazu.

V následujících dnech Rudé právo informovalo o mírumilovných plánech Sovětského svazu s atomovou energií. Nadpis „Atomová energie ve službách člověka“ popisuje, jak pokročil vědecký výzkum a atomová energie slouží v medicíně, hospodářství a energetice. Atomová energie musí sloužit práci a budování, nikoliv ničení.¹⁶⁷

¹⁶⁵ SPENCER, B. Rise of the Shadow Libraries: America's Quest to Save Its Information and Culture from Nuclear Destruction during the Cold War. INFORMATION [online]. 2014.

¹⁶⁶ RUDÉ PRÁVO, 13. 2. 1955.

¹⁶⁷ RUDÉ PRÁVO, 19. 2. 1955.

K mezinárodnímu napětí a hrozbě atomové války se vyjádřil ve svém projevu i prezident A. Zápotocký na II. Celostátním sjezdu JZD. Nic převratného ovšem projev neobsahoval, A. Zápotocký spíše citoval nedávný článek o potřebě využití atomové energie ku prospěchu lidstva nikoliv pro ničení. Ocenil nejlepší zemědělská družstva a jednotlivce a nabádal, aby se českoslovenští zemědělci i nadále inspirovali u svého vzoru sovětských kolchozníků.¹⁶⁸

Obdobný projev pronesli A. Zápotocký a předseda vlády V. Široký při oslavách 10. výročí Košického vládního programu. Po úvodních obecných frázích o významu programu se řeč prezidenta i předsedy vlády stočila k mezinárodní problematice, k nebezpečí atomových zbraní. Jak A. Zápotocký, tak V. Široký zakončili projev propagandistickými hesly.¹⁶⁹

Nadcházející týdný se Československo a Rudé právo připravovalo na dvě významná data 1. května Svátek práce a 8. května, den osvobození Sovětskou Rudou armádou. Jako každý rok se prvnímu máji věnovalo i Rudé právo, které bylo plné hesel a projevů, které se jak bylo obvyklé, mezi sebou příliš nelišily. Mnohem významnější bylo 10. jubileum od osvobození, ke kterému se vyjádřili nejvyšší státní představitelé, prezident A. Zápotocký, předseda vlády V. Široký, první tajemník Ústředního výboru komunistické strany A. Novotný dále pak V. Kopecký či J. Dolanský. Čestným hostem osvoboditelské země Sovětského svazu byl maršál Ivan Štěpanovič Koněv (1897 – 1973). Všechny projevy měly opět jedno společné, připisování zásluh Sovětskému svazu a projevování vděčnosti až se zbožnou úctou¹⁷⁰. Opět se projevila nevďečná povaha komunistického Československa, které zcela úmyslně opomíjelo zásluhu Spojených států na osvobození. V médiích se to nepřipomínalo, ve školách se o tom neučilo a pamětníci, kteří to veřejně připomínali, byli perzekuováni. Skutečnost, že si sovětští a američtí vojáci potřásali rukou na Labi, byla oficiálně vymazána a nestala se. Poděkování a památníku se Spojené státy dočkaly až po roce 1989.¹⁷¹

Na podzim roku 1955 se objevovaly zprávy o zhoršujícím se stavu A. Zápotockého, kdy prodělal první infarkt. Jeho zdraví bylo podlomeno pobyty ve vězení a koncentračním táboře. 2. září informovalo Rudé právo o zlepšení srdeční činnosti a celkovém uspokojivém zdravotním stavu s odvoláním na lékařské konzilium, které o prezidenta pečovalo. Mimo krátký článek bylo na bližší informace o zdravotním stavu prezidenta uvaleno přísné embargo.

¹⁶⁸ RUDÉ PRÁVO, 20. 2. 1955.

¹⁶⁹ RUDÉ PRÁVO, 5. 4. 1955.

¹⁷⁰ RUDÉ PRÁVO, 2. 1. 1956.

¹⁷¹ PECKA, JINDŘICH. *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1995, str. 185.*

Do veřejného života se vrátil prezident A. Zápotocký až koncem roku 1955 a veřejnost oslovil v novoročním projevu prvně od prodělaného infarktu.¹⁷² Nicméně se na veřejnosti objevoval zřídka, pouze pokud to příležitost vyžadovala, jako například u státní návštěvy náměstka Čínské lidové republiky maršála Ču Te. Maršála Ču Te přivítali na letišti předseda vlády V. Široký, kteří jej doprovodili i na památník na Vítkově, kde se společně poklonili památce K. Gottwalda. Prezident A. Zápotocký se účastnil pouze státní recepce na Pražském hradě, kde pronesl stručný projev, ve kterém děkuje Čínské lidové republice za přízeň a upozorňuje jak významné je pro „naši malou zemi“ přátelství velké Čínské lidové republiky a jejího lidu.¹⁷³ Zhoršující se zdravotní stav prezidenta A. Zápotockého dokládá fakt, že nebyl osobně přítomen na letišti při příletu maršála Ču Te. V období mezi lety 1948 – 1989 bývalo zvykem, že hlava státu na letišti osobně vítá státní návštěvy ze socialistických zemí.

V březnu 1956 se konal jubilejní XX. Sjezd Komunistické strany Sovětského svazu za značné pozornosti Rudého práva. V Československu byl tento pokládán za velmi důležitý a bylo kvůli němu svoláno zasedání Ústředního výboru komunistické strany Československa. Obsáhlý projev přednesl A. Novotný, kterému Rudé právo věnovalo čtyři strany. A. Novotný nabádal účastníky sjezdu, že komunistická strana Československa by se měla od sovětských stranických kolegů učit a ještě těsněji spolupracovat.¹⁷⁴ Lze předpokládat, že A. Novotný vycítil sympatie N. S. Chruščova a snažil se mu co nejvíce zavděčit, což se mu nakonec podařilo, a N. S. Chruščov jej po smrti A. Zápotockého doporučil na funkci československého prezidenta.

A. Zápotocký se na veřejnosti objevil prvně od svých zdravotních obtíží při oslavách prvního máje, kdy také pronesl projev ve kterém stejně jako každý rok na Svátek práce vyznamenal nejlepší pracovníky a podniky a poukazoval, aby šli ostatním pracujícím příkladem.¹⁷⁵

Za účasti všech vládních špiček se konala celostátní konference komunistické strany Československa. Konference byla pojata jako velká propaganda komunismu. Sjezdový palác (nynější Průmyslový palác) byl vyzdoben do rudých barev, byly vyvěšeny vlajky Sovětského svazu a Československa. Nad řečnickou tribunou byly portréty V. I. Lenina, K. Marxe a K. Gottwalda. Absence portréty J. V. Stalina může napovědět, že se ve druhé polovině 50. let

¹⁷² RUDÉ PRÁVO, 2. 1. 1956.

¹⁷³ RUDÉ PRÁVO, 19. 1. 1956.

¹⁷⁴ RUDÉ PRÁVO, 24. 2. 1956.

¹⁷⁵ RUDÉ PRÁVO, 1. 5. 1956.

upouštělo od kultu osobnosti. Což je dáno situací v Sovětském svazu, kde se N. S. Chruščov Stalinův režim odsoudil. Na konferenci přednesla referát většina vládních představitelů, prezident A. Zápotocký, předseda vlády V. Široký, Z. Fierlinger a první tajemník ÚV KSČ A. Novotný. Projevy se svým obsahem nelišily od projevů, které A. Zápotocký a A. Novotný přednesli při různých příležitostech již několikrát, pouze s pozměněnými slovy, ale stejným významem.

Jak tedy bývalo pravidlem, hovořili o úspěších komunistické strany, průmyslu, zemědělství, přátelství se Sovětským svazem či mezinárodním napětí.¹⁷⁶ Dne 21. června 1956 přivítal A. Zápotocký delegaci Korejské lidově demokratické republiky v čele s diktátorem Kim Ir senem, který se nejprve poklonil v mauzoleu památce K. Gottwalda, navštívil Pražský hrad a státní recepci v Černínském paláci. V projevu poděkoval za vlídné přijetí delegace a podporu korejského lidu v budování socialismu. Zdůraznil, jak je bratrství socialistických zemí důležité pro mír v Asii i na celém světě.¹⁷⁷ Na závěr státní návštěvy podepsali Kim Ir sen a náměstek předsedy vlády V. Kopecký dohodu o hospodářské a kulturní spolupráci mezi Československem a Korejskou lidově demokratickou republikou.¹⁷⁸

Korejská lidově demokratická republika, která se ve své politice nechala inspirovat Sovětským svazem, je jediná země se socialistickým zřízením, která neupustila od kultu osobnosti. Dne 3. července 1953 zveřejnilo Rudé právo usnesení Ústředního výboru komunistické strany Sovětského svazu. Usnesení s názvem O překonávání kultu osobnosti a jeho důsledků. Hlavním tématem obsáhlého článku je zpochybňování kultu osobnosti a nabádání socialistických zemí, aby od něj upustily. Kult osobnosti kolem J. V. Stalina byl postupně vytvářen po smrti V. I. Lenina, když J. V. Stalin nastoupil na jeho místo. Po svém nástupu si začal připisovat větší zásluhy za pád carského Ruska a vznik Sovětského svazu než skutečně měl a neúměrně přeceňoval své schopnosti, když se často považoval za neomylného.¹⁷⁹ Na zasedání ústředního výboru komunistické strany Sovětského svazu byly také zčásti odhaleny a odsouzeny čistky z konce 30. let a období vlády J. V. Stalina (1924 – 1953) označeno za neúměrně tvrdé.¹⁸⁰

Nový směr, kterým se začala ubírat politika Sovětského svazu, byl velmi významný pro všechny socialistické země, v nichž se jméno a portréty J. V. Stalina začaly objevovat v

¹⁷⁶ RUDÉ PRÁVO, 12. 6. 1956.

¹⁷⁷ RUDÉ PRÁVO, 22. 6. 1956.

¹⁷⁸ RUDÉ PRÁVO, 24. 6. 1956.

¹⁷⁹ RUDÉ PRÁVO, 3. 7. 1953.

¹⁸⁰ Tamtéž

mnohem menší míře. Nejvýznamnější událostí roku 1956 bylo pro socialistické země, Maďarské povstání, které trvalo od 23. října do 10. listopadu. V červenci 1956 sověti donutili v rámci destalinizace odstoupit stalinistického vůdce Matyáse Rákosiho (1892 – 1971).¹⁸¹ Obyvatelé Maďarska vycítili šanci na politickou změnu a vyšli hromadně do ulic a požadovali odchod sovětských vojsk ze země a jmenování Imre Nagyho (1896 – 1958) premiérem. Ústřední výbor maďarské komunistické strany I. Nagyho pro uklidnění situace do funkce premiéra skutečně jmenoval¹⁸². Ale faktickou moc měl stalinista Gerő Ernő (1898 – 1980), jenž po té co maďarští občané požadovali neutrální zahraniční politiku a pluralitní politický systém. G. Erno se obrátil na N.S. Chruščova se žádostí o pomoc. Ten do Maďarska poslal několik jednotek, které se tvrdě střetly s povstalcí, což mělo za následek 20 000 obětí z řad povstalců. Potlačení povstání řídil velvyslanec Sovětského svazu v Maďarsku Jurij Vladimirovič Andropov (1914 – 1984).¹⁸³

Rudé právo události v Maďarsku popisovalo jako teroristickou snahu poštvat dělnickou třídu proti komunistické straně Maďarska a proti přátelství se Sovětským svazem. Maďarský pracující lid podle Rudého práva povstalce odsoudil a povstání označil za snahu o kontrarevoluční puč.¹⁸⁴ Následujícího dne odsoudili události v Maďarsku i dělníci československých podniků. Je překvapující, že k maďarskému povstání se československé politické elity na stránkách Rudého práva nevyjadřovaly, pouze je v jednom článku uvedeno, že československá vláda do Maďarska v rámci bratrské pomoci zašle potraviny a spotřební zboží za 90 milionů Kčs.¹⁸⁵

Bliže se k maďarským událostem vyjádřil předseda vlády V. Široký až 2. prosince 1956. Za iniciátory povstání označil špióny imperialismu a válečné štváče, kteří chtěli postupně rozvrátit země se socialistickým zřízením.¹⁸⁶

V březnu 1957, se začal opět zhoršovat zdravotní stav A. Zápotockého, který se připojoval k zahraničním cestám. Vládu tak reprezentoval předseda vlády V. Široký. Dne 9. března 1957 přicestovala československá delegace do Čínské lidové republiky pod vedením V. Širokého, jenž v úvodu svého projevu vyřídil pozdravy prezidenta A. Zápotockého a všeho

¹⁸¹ FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, str. 22.

¹⁸² Tamtéž, str. 23.

¹⁸³ NÁLEVKÁ, VLADIMÍR. *Kapitoly z dějin studené války I. díl*. ISE Praha 1997, str. 111.

¹⁸⁴ RUDÉ PRÁVO, 2. 11. 1956.

¹⁸⁵ RUDÉ PRÁVO, 15. 11. 1956.

¹⁸⁶ RUDÉ PRÁVO, 2. 12. 1956.

československého lidu a tlumočil jeho přání v utužování přátelství a obchodních styků Československa a Čínské lidové republiky. Jeho projev byl několikrát přerušen potleskem.¹⁸⁷

4.8. Úmrtí Antonína Zápotockého

Jedním z posledních veřejných vystoupení A. Zápotockého bylo při příležitosti konference zlepšovatelů a vynálezců 26. října 1957. Hovořil o významu vynálezů, které bratrské socialistické země oceňují a nepřátelské závidí.¹⁸⁸ Dne 10. listopadu přijal N. S. Chruščov československou delegaci v Moskvě. Delegace vedená A. Novotným byla za účasti většiny z vládních špiček, V. Širokého, K. Bacílka a R. Baráka. Součástí delegace nebyl A. Zápotocký, jehož zdravotní stav byl velmi vážný.

Veřejnost ovšem byla informována velmi útržkovitě a stručně, když 12. listopadu uvedlo Rudé právo prohlášení prezidentova lékařského týmu, že stav A. Zápotockého je zcela uspokojivý a krevní tlak, tělesná teplota a srdeční činnost byly v normě. Vzhledem k uspokojivému zdravotnímu stavu, budou lékaři podávat zprávy o stavu prezidenta pouze jednou týdně.¹⁸⁹

Dne 14. listopadu 1957 přineslo Rudé právo na titulní stránce zprávu o úmrtí A. Zápotockého. Přes celou stránku je prezidentův oficiální portrét, pod nímž stojí, že prezident zemřel dne 13. listopadu v 5:00 hodin. Následující stránky přinášejí znění projevů soustrasti ze zemí celého světa. Zajímavý je článek, ve kterém stojí, že informace o životě a smrti A. Zápotockého přinesly všechny významné noviny ve Spojených státech jako jsou The New York Times, Washington Post.¹⁹⁰ Projevy soustrasti a popis života A. Zápotockého byly hlavním tématem Rudého práva až do pohřbu 18. listopadu. Následujícího dne bylo otištěno znění smutečních projevů A. Novotného a V. Širokého doplněné o fotografie z pohřbu a života A. Zápotockého.¹⁹¹

¹⁸⁷ RUDÉ PRÁVO, 10. 3. 1957.

¹⁸⁸ RUDÉ PRÁVO, 27. 10. 1957.

¹⁸⁹ RUDÉ PRÁVO, 12. 11. 1957.

¹⁹⁰ RUDÉ PRÁVO, 14. 11. 1957.

¹⁹¹ RUDÉ PRÁVO, 14. 11. 1957.

5. Elity komunistické strany za prezidenta Antonína

Novotného v letech 1957 – 1960

Stejně tak jako K. Gottwald zemřel prezident A. Zápotocký v úřadu, proto bylo nezbytné zvolit jeho nástupce co nejrychleji. Po smutečních aktech a pohřbu se tedy přikročilo k volbě prezidenta, která se stala pro občany velmi překvapivou. Veřejnost předpokládala, že na místo A. Zápotockého bude zvolen předseda vlády V. Široký.¹⁹² V době úmrtí A. Zápotockého byla československá delegace na státní návštěvě Sovětského svazu, a když se N. S. Chruščov dozvěděl, že A. Zápotocký zemřel, doporučil, aby byl za prezidenta zvolen A. Novotný. N. S. Chruščov měl k A. Novotnému blíže než k V. Širokému, který patřil do stalinistického křídla komunistické strany Československa.¹⁹³

Ústředí výbor komunistické strany dal na doporučení N. S. Chruščova a jednomyslně zvolil prezidentem Československa A. Novotného.¹⁹⁴ Dne 20. listopadu 1957 pouhý týden po úmrtí A. Zápotockého bylo v Rudé právo rozděleno na články z průběhu volby, blahopřání a popis života nově zvoleného prezidenta.¹⁹⁵ Prvním významnějším krokem A. Novotného v prezidentském úřadu byla amnestie k 1. prosinci 1957, mezi kterými byli i někteří političtí vězni.¹⁹⁶ První cestu v rámci svého nového úřadu podnikl prezident A. Novotný na Slovensko, což bylo jeho nejméně oblíbené místo jeho oficiálních cest.¹⁹⁷ Měl strach ze slovenských členů vlády a ze Slováků, domníval se, že k němu Slováci chovají antipatie, protože byl zvolen do prezidentského úřadu místo Slováka V. Širokého a později trpěl utkvělou představou, že mu usilují o život.¹⁹⁸

Ve svém prvním novoročním projevu, jehož znění přineslo Rudé právo 2. ledna 1958, hovořil o úspěších uplynulého roku v oblasti hospodářství, budování míru a socialismu. Za velmi významné datum označil blížící se 10. výročí Vítězného února, který bylo podle A. Novotného nutné důstojně oslavit, jako úspěšné budování socialismu a ukázat pevnost lidově demokratického zřízení.¹⁹⁹

¹⁹² BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 154.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ RUDÉ PRÁVO, 20. 11. 1957.

¹⁹⁶ RUDÉ PRÁVO, 1. 12. 1957.

¹⁹⁷ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 162.

¹⁹⁸ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 162.

¹⁹⁹ RUDÉ PRÁVO, 2. 1. 1958.

Při samotných oslavách Vítězného února prezident A. Novotný v projevu bilancoval uplynulých deset let jako úspěšné budování socialismu podle vzoru Sovětského svazu, citoval své předchůdce A. Zápotockého a K. Gottwalda, hovořil o jejich zásluhách o vybudování lidově demokratického zřízení a skoncování s kapitalismem. Nicméně zcela vynechal jméno J. V. Stalina, které již pomalu upadalo v zapomnění.²⁰⁰ S A. Novotným tak přišlo skutečné uvolnění politického napětí.

Rudé právo vždy věnovalo socialistickým svátkům značnou pozornost, nejvíce pak 1. máji. Při této příležitosti bývalo zvykem, že prezident republiky na Pražském hradě vyznamená nejlepší pracovníky a podniky. A. Novotný v této tradici pokračoval a pozval na hrad za účasti vládních špiček nejlepší pracovníky. Dne 1. května 1958 to byli zástupci z pražských národních podniků, nejlepším kolektivem pak bylo Sdružení hnědouhelných dolů a briketáren Sokolov.²⁰¹

Podle Rudého práva se jednalo o největší oslavy 1. máje. Pod nadpisem Manifestace síly a jednoty statisíců Pražanů byla fotografie tribuny, na které stáli A. Novotný, V. Široký, V. Kopecký v doprovodu pionýrů. V projevech A. Novotného a V. Širokého se sice objevovala i nadále komunistická hesla, ale již bez znaků kultu osobnosti či neustálého zmiňování Sovětského svazu.²⁰² Což si ovšem jak A. Novotný, tak V. Široký vynahradili při příležitosti oslav 13. výročí osvobození Československa, kdy ve svých projevech skládali hold před Sovětským svazem a vyjadřovali vděčnost Rudé armádě, samozřejmě bez jakékoliv zmínky o podílu Spojených států.²⁰³

Mnohem významnější byl pro A. Novotného projev k obyvatelům Leningradu v červenci 1958 při státní návštěvě Sovětského svazu. Hovořil o tom, jak důležité je pro Československý lid přátelství Sovětského svazu a jeho obyvatel. Ujistil sověty na zaplněném Palácovém náměstí, že toto přátelství bude nadále utužováno. Poděkoval za inspiraci v průmyslu a zemědělství.²⁰⁴

První významnou událostí v celosvětovém měřítku za vlády A. Novotného bylo dovršení Kubánské revoluce (1953 – 1959). Dne 4. ledna 1959 informovalo Rudé právo situaci na Kubě, kdy měly celý ostrov pod kontrolou jednotky Fidela Castra Ruze (1926), jenž byl po vjetí do hlavního města Havany vítán jako osvoboditel, který svrhl proamerického

²⁰⁰ RUDÉ PRÁVO, 23. 2. 1958.

²⁰¹ RUDÉ PRÁVO, 1. 5. 1958.

²⁰² RUDÉ PRÁVO, 2. 5. 1958.

²⁰³ RUDÉ PRÁVO, 9. 5. 1958.

²⁰⁴ RUDÉ PRÁVO, 5. 7. 1958.

kapitalistu Fulgencia Batistu y Zaldívaru (1901 – 1973).²⁰⁵ F. Castro se stal prezidentem a na Kubě začalo znárodnování amerických podniků. Spojené státy tím ztratily obchodního partnera a Sovětský svaz získal významného strategického spojence, neboť na pobřeží Floridy je to z Kuby 150 kilometrů.²⁰⁶

A. Novotný o sobě sám často pochyboval a byl si vědom svých nevalných řečnických schopností, tudíž veřejně vystupoval v případech, kdy to úřad prezidenta republiky vyžadoval.²⁰⁷ Byl a zůstal prostým člověkem, kterého nijak netěšily povinnosti prezidentského úřadu, jemuž se věnoval pouze tři dopoledne v týdnu a to v pondělí, středu a pátek. Hlavní náplň práce byla funkce generálního tajemníka Ústředního výboru komunistické strany, dále kritizoval prezidenty K. Gottwalda a A. Zápotockého za to, že měli v úřadě příliš vysoký plat, který činil 240 000 Kčs. A. Novotný prezidentský plat v roce 1960 snížil na 170 000 Kč.²⁰⁸ Dne 9. května 1960 při příležitosti 15. výročí osvobození Československa vydal rozsáhlou amnestii, která se týkala zejména politických vězňů. Mezi nimi byl i G. Husák.²⁰⁹

A. Novotný byl třetím a posledním dělnickým prezidentem, který prosazoval dělnickou třídu, ale zároveň se zasadil o odklon kultu osobnosti a uvolnění napjaté politické situace.

²⁰⁵ RUDÉ PRÁVO, 4. 1. 1959.

²⁰⁶ MARTINEZ SALSAMENDI, CARLOS. *Historical continuity of the Cuban revolution*. Megatrend Review 2013, str. 57

²⁰⁷ BUDÍNSKÝ, LIBOR, *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, str. 155.

²⁰⁸ Tamtéž, str. 165.

²⁰⁹ RUDÉ PRÁVO, 9. 5. 1960.

6. Závěr

Cílem práce bylo analyzovat pohled Rudého práva na elity komunistické strany Československa v letech 1951 – 1960. Čtenář se měl seznámit s tím, jak byli čelní představitelé Československa popisováni v Rudém právu a jak se jeho prostřednictvím vyjadřovali k domácí i zahraniční politice a událostem. Záměrem také bylo, aby čtenář viděl kontrast mezi skutečností a tím, jak ji popisovalo Rudé právo coby ideologicky zaměřený deník. Po pečlivém prostudování výtisků v období 1951 – 1960 mohu potvrdit svoji domněnku, že Rudé právo bylo pod přísným dohledem politických cenzorů, kteří schvalovali obsah a upravovali znění článků, tak jak si politická situace žádala. Z obsahů Rudého práva lze i vycítit nakolik byla politická situace závažná, je zde patrné období tvrdého stalinismu z počátku 50. let, postupné uvolnění politického napětí po úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda, přes poměrně vstřícné články vůči představitelům Spojených států. Tato vstřícnost ovšem většinou měla v pozadí úspěšné jednání mezi D. Eisenhowerem a N. S. Chruščovem. Zásluha tohoto úspěšného jednání bývala samozřejmě Rudým právem připisována Sovětské straně. Dospěl jsem k názoru, že především v 50. letech nebyla podstatná relevantnost zpráv, ale jejich vliv na čtenáře. Hlavní snahou bylo, aby čtenáři sami kritizovali na základě zpráv Spojené státy a ostatní země s demokratickými vládami. Na druhé straně byl cíl vzbudit ve čtenářích obdiv k Sovětskému svazu a jeho představitelům. S určitou mírou nadsázky lze říct, že Rudé právo bylo propagandistickým deníkem komunistické strany.

Za největší nebezpečí považuji, že v Československu 50. let mělo Rudé právo v denním tisku v podstatě monopol. Běžný čtenář tedy neměl možnost srovnání s jiným zdrojem tištěných médií, záviselo tedy pouze na tom, do jaké míry bylo u čtenáře rozvinuté kritické myšlení. Je nutné si uvědomit, že média mají na smýšlení a postoje lidí značný vliv, dokážou vyvolat nadšení, hysterii, strach, lásku i nenávist či euforii. V současnosti jsme v multimediálním světě ovlivňováni médii ze všech stran, nicméně máme mnohem větší možnost srovnávání. Není proto namístě odsuzovat občany Československa v 50. letech za jejich postoje a smýšlení. Můžeme se jen domnívat, jak bychom dnes asi vnímali dění doma i v zahraničí, pokud by nás o něm informoval pouze jeden jednostranně zaujatý mediální zdroj?

7. Seznam literatury

BLUNDELL, NIGEL. *J. V. Stalin*. Columbus s.r.o. Praha 1998, ISBN 80 – 85928 – 79 – 5.

BUDÍNSKÝ, LIBOR. *Deset prezidentů*. Euromedia Group. Praha 2003, ISBN 80 – 242 – 0966 – 7.

BELKO, MARIÁN. *Vývoj volebního systému v českých zemích od roku 1848*.

CHYTILEK, Roman., ŠEDO, Jakub. *Volební systémy*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004.

CATCHPOLE, BRIAN. *Korejská válka 1950 – 53*. BB art. Praha 2003, ISBN 80 – 7341 – 073 – 7.

CISAŘ, ČESTMÍR. *Moji Českoslovenští prezidenti*. Slávy Dcera, Praha 2006, ISBN 80 – 903725 – 0 – 3.

ČORNEJ, P., LOCKEROVÁ, J., MAJOR, P. *Panovníci českých zemí*. Fragment Praha 1992, ISBN 80 – 901070 – 5 – 2.

DUKES, PAUL. *Joseph Stalin*. History Today 1980, ISSN 00182753.

FRIEDMAN, NORMAN. *Studená Válka*. CP Books a.s., Brno 2005, ISBN 80 – 25 – 0627 – 6.

HRBEK, J., SMETANA, V., KOKOŠKA, S. *Draze zaplacená svoboda: osvobození Československa 1944-1945*. Paseka Praha 2009, ISBN 978 - 80 – 185 – 974 – 1.

KALOUS, J., KOCIAN, J. *Český a slovenský komunismus*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Ústav pro studium totalitních režimů Praha 2012, ISBN 978-80-7285-156-0.

MARTINEZ SALSAMENDI, CARLOS. *Historical continuity of the Cuban revolution*. Megatrend Review 2013, ISSN 18203159.

MAREK, Pavel. Protikomunistické demonstrace v Československu v roce 1953. *Securitas Imperii* [online]. 2014, 24(1): 10-34 [cit. 2015-07-06]. ISSN 18041612

MIDTGAARD, KRISTINE. *National Security and the Choice of International Humanitarian Aid: Denmark and the Korean War 1950–1953*. *Journal of Cold War Studies* [online] 2011. ISSN 15203972.

NÁLEVKA, VLADIMÍR. *Kapitoly z dějin studené války I. díl*. ISE Praha 1997, ISBN 80 – 86130 – 00 – 2.

PARK, TAEG RYUN. *What Happened Sixty Years Ago?. ROK-US Deep Distrust between President Rhee and Eisenhower*. *Journal of International*, ISSN 12268550.

PAŽOUT, JAROSLAV. *Komunističtí intelektuálové a proměna jejich vztahu ke KSČ (1945-1989)*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, ISBN 978-80-7372-971-4.

PECKA, JINDŘICH. *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1995.

SPENCER, B. *Rise of the Shadow Libraries: America's Quest to Save Its Information and Culture from Nuclear Destruction during the Cold War*. *INFORMATION* [online]. 2014, 49(2): 145-176 [cit. 2015-06-27]. ISSN 21648034

ŠTROUGAL, LUBOMÍR. *Paměti a úvahy*. Epocha. Praha 2009, ISBN 978 – 80 – 7425 – 026 – 2.

TAUBMAN, WILLIAM. *Chruščov, člověk a jeho doba*. BB art Praha 2005, ISBN 80 – 7341 – 625 – 5.

8. Periodika

GEOGRAFICKÉ ROZHLEDY 2012/2013 č. 2

Rudé právo leden – prosinec 1950

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1951

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1952

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1953

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1954

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1955

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1956

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1957

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1958

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1959

RUDÉ PRÁVO, leden – prosinec 1960

9. Internetové zdroje

www.youtube.com

www.obrazky.cz

10. Seznam příloh

Obrázek 1 – První výtisk Rudého práva 21. 9. 1920

Obrázek 2 – Dělnice čtoucí Rudé právo

Obrázek 3 – Generál Heliodor Píka, jedna z prvních obětí politických procesů

Obrázek 4 – Rudolf Slánský při procesu. Komunisté neváhali obětovat ani členy z vlastních řad

Obrázek 5 – JUDr. Milada Horáková, nejznámější oběť justičních vražd

Obrázek 6 – JUDr. Karel Trudák, předseda soudního senátu v procesu s Miladou Horákovou

Obrázek 7 – „Hřímající“ JUDr. Josef Urválek, státní prokurátor a hlavní žalobce v procesech s Miladou Horákovou a Rudolfem Slánským

Obrázek 8 – Prokurátor Josef Urválek byl vzhledem i fanatickým mluveným projevem podobný ministru propagandy Třetí říše Dr. Josephu Goebbelsovi

Obrázek 9 – První komunistický prezident Klement Gottwald (1948 - 1953)

Obrázek 10 – Nástupce Klementa Gottwalda Antonín Zápotocký (1953 - 1957)

Obrázek 11 – Třetí „dělnický“ prezident Antonín Novotný (1957 - 1968)

Obrázek 12 – Viliam Široký předseda vlády v letech 1953 – 1963

Obrázek 13 – Václav Kopecký, vystřídal několik resortů ministerstev. Patřil k nejtvrdějším stalinistům a byl agentem NKVD

11. Přílohy

Obrázek č. 1

První výtisk Rudého práva 21. 9. 1920

(www.wikipedia.org)

Obrázek č. 2

Dělnice čtoucí Rudé právo

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 3

Generál Heliodor Píka, jedna z prvních obětí politických procesů

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 4

Rudolf Slánský při procesu. Komunisté neváhali obětovat ani členy z vlastních řad

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 5

JUDr. Milada Horáková, nejznámější oběť justičních vražd

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 6

JUDr. Karel Trudák, předseda soudního senátu v procesu s Miladou Horákovou.

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 7

„Hřímající“ JUDr. Josef Urválek, státní prokurátor a hlavní žalobce v procesech s Miladou Horákovou a Rudolfem Slánským

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 7

Prokurátor Josef Urválek byl vzhledem i fanatickým mluveným projevem podobný ministru propagandy Třetí říše Dr. Josephu Goebbelsovi

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 9

První komunistický prezident Klement Gottwald (1948 - 1953)

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 10

Nástupce Klementa Gottwalda Antonín Zápotocký (1953 - 1957)

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 11

Třetí „dělnický“ prezident Antonín Novotný (1957 - 1968)

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 12

Viliam Široký předseda vlády v letech 1953 – 1963

(www.obrazky.cz)

Obrázek č. 13

Václav Kopecký, vystřídal několik resortů ministerstev. Patřil k nejtvrdějším stalinistům a byl agentem NKVD

(www.obrazky.cz)